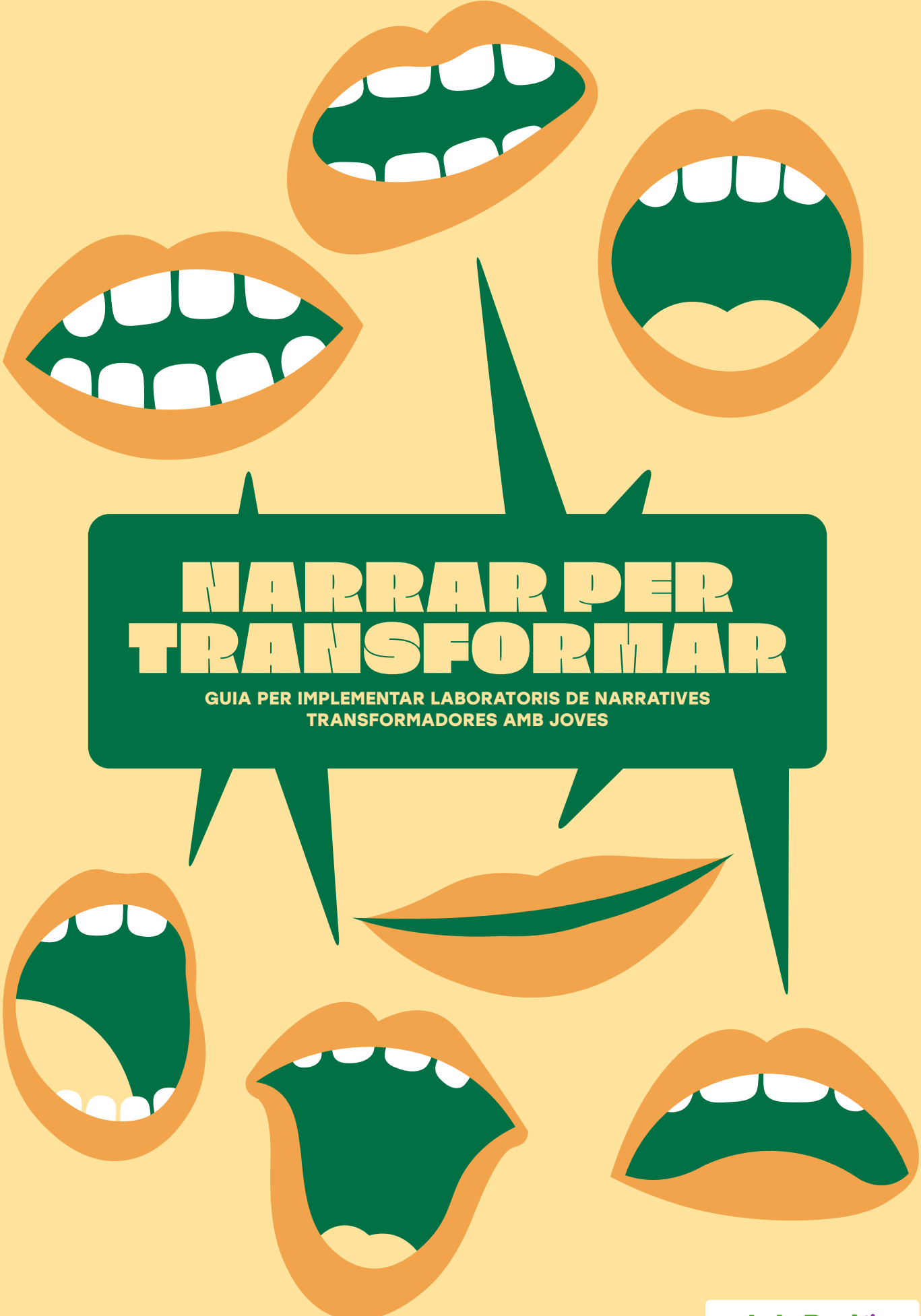

NARRAR PER TRANSFORMAR

GUIA PER IMPLEMENTAR LABORATORIS DE NARRATIVES
TRANSFORMADORES AMB JOVES

CRÈDITS.

Coordinació de la publicació i autoria: Eugeni Peris Lumbreras

Revisió de la publicació i coautoria: Marta Maicas-Pérez (Universitat de València)

Edició: InteRed Comunitat Valenciana

Disseny i maquetació: Ruth M-Domènech

Data de publicació i última versió: maig de 2026

ISBN: 978-84-121198-1-7

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana. El seu contingut és responsabilitat exclusiva de la Fundació InteRed i no reflecteix necessàriament l'opinió d'ambdues administracions.

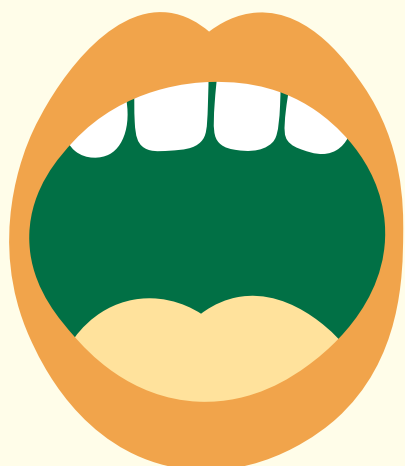
Reconeixement – No Comercial – Compartir Igual (by-nc-sa). Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconega l'autoria i no s'utilitzi per a fins comercials. No es permet un ús comercial de l'obra original ni de possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Agraïments: Aquest document és fruit d'una llarga trajectòria de treball a InteRed i de l'experiència compartida i el compromís de moltes i diferents comunitats educatives amb les quals hem tingut l'oportunitat de treballar. Gràcies als i les estudiants i docents d'aquestes comunitats educatives que han apostat i continuen apostant per promoure processos educatius que transformen i contribueixen a fer del món un lloc més just, sostenible i habitable per a totes. Gràcies també a Carolina Naranjo i a Natalia Iriarte per les tasques de revisió i les seues aportacions.

CONTINGUT.

PÁG. 6	1. INTRODUCCIÓ I PRESENTACIÓ DE LA GUIA
PÁG. 8	2. EL PODER DE LES NARRATIVES
pág. 9	2.1. Històries, narratives i marcs mentals
pág. 11	2.2. Narratives hegemòniques i construcció de la realitat
PÁG. 14	3. LA URGÈNCIA DE NARRAR DES D'ALTRES LLOCS
pág. 15	3.1 Les narratives transformadores com a aposta politico pedagògica
pág. 18	3.2. Per què cal incorporar aquestes narratives?
PÁG. 20	4. ELS LABORATORIS DE NARRATIVES TRANSFORMADORES
pág. 21	4.1. Què són els LNT? Definició i principis
pág. 23	4.2 Com implementar un procés de LNT pas a pas?
pág. 31	4.3 Algunes orientacions pràctiques i metodològiques
PÁG. 33	5. RECURSOS COMUNICATIUS PER NARRAR EL CANVI
pág. 34	5.1. Fanzine
pág. 38	5.2. Podcast
pág. 41	5.3. FotoVoz
PÁG. 45	6. EXPERIÈNCIES DE LABORATORIS DE NARRATIVES TRANSFORMADORES AMB JOVES
PÁG. 54	7. DE LA CREACIÓ A L'ACCIÓ: NARRATIVES TRANSFORMADORES A LES XARXES
pág. 56	7.1. Orientacions per a la generació de contingut crític en xarxes
PÁG. 57	8. BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

1.

INTRODUCCIÓ I PRESENTACIÓ DE LA GUIA

Els Laboratoris de Narratives Transformadores (LNT) sorgeixen com una proposta educativa orientada a analitzar críticament els discursos que circulen en la societat i a construir relats alternatius més justos, diversos i complexos.

Aquesta guia està adreçada al professorat i a agents socioeducatius que desitgen integrar aquest enfocament metodològic a les seues aules o en altres espais educatius, i ofereix un itinerari clar, pràctic i fonamentat peW^r acompanyar processos didàctics creatius, participatius i compromesos amb la realitat de la joventut.

En el context actual, els discursos que circulen en mitjans, xarxes socials i altres espais quotidians influeixen de manera significativa en com interpretem la realitat. Amb freqüència, aquests relats simplifiquen problemes complexos i contribueixen a reforçar estereotips o desigualtats.

Des de l'enfocament educatiu d'InteRed, que aposta per una educació transformadora per a la ciutadania global amb perspectiva de gènere, interseccional, ecosocial i de drets humans, es considera clau generar espais on l'alumnat pugui qüestionar aquests relats i construir-ne de nous, més justos, diversos i inclusius.

La guia s'organitza en quatre blocs principals. En primer lloc, es presenta un marc conceptual que introdueix què són les narratives, com funcionen i per què resulten rellevants. En segon lloc, es desenvolupa el marc pedagògic, on es defineix el concepte de narratives transformadores i el seu paper en l'educació actual. A continuació, s'aborda la proposta metodològica dels LNT, detallant les seues fases i oferint orientacions per a la seua implementació. Finalment, es presenten els principals recursos comunicatius i exemples d'experiències desenvolupades amb grups de joves.

Més que una proposta tancada, aquesta guia és una invitació a experimentar, a crear i a acompanyar la joventut en la construcció de noves narratives. Es tracta de facilitar processos en què l'alumnat pugui analitzar, qüestionar i generar relats propis que amplien les mirades sobre la realitat i obrin la possibilitat d'imaginar futurs més justos, inclusius i habitables.

2.

EL PODER DE LAS NARRATIVES

2.1. HISTÒRIES, NARRATIVES I MARCS MENTALS

Vivim envoltades d'històries. Des del moment en què naixem, els relats que escoltem –a casa, a l'escola, al carrer, als mitjans de comunicació i a les xarxes socials– ens ajuden a interpretar i a donar sentit al món.

Aquestes històries ens acompanyen des de la infància en forma de contes, cançons, pel·lícules i jocs. Són presents també a les notícies, als llibres de text, a les converses familiars, als vídeos virals que circulen per les xarxes i fins als refranys i dites populars. Formen part de la nostra vida diària, tot i que no sempre hi reparem.

Les **històries** ens ajuden a explicar el que succeeix al nostre voltant i allò que ens inquieta. El que comptem –i el que ens contem– sobre el passat, el present o el futur influeix en la nostra manera de pensar, de sentir i de situar-nos al món. Amb el temps, aquests relats acaben configurant el que entenem com a “normal”, “correcte”, “possible” o “desitjable”.

Podríem definir una història, en la seua forma més simple, com un relat concret d'una cosa que passa en un temps i en un lloc determinat. Generalment, presenten una sèrie de protagonistes que s'enfronten a un conflicte o travessen una determinada situació.

A l'hora d'informar sobre alguna cosa, les històries ens ajuden a simplificar, ordenar, emocionar, i, sobretot, a connectar. Les dades ens poden proporcionar informació objectiva, però solen ser les històries les que activen emocions i ens mouen, permetent-nos identificar-nos i empatitzar amb altres persones. Com va assenyalar l'escriptora Joan Didion, ens contem històries per poder viure.

Una història pot obrir-nos una reflexió o canviar la nostra percepció sobre alguna cosa en a penes uns segons. I és justament per aquest poder, per la qual cosa **les històries mai són neutrals**: sempre es compten des d'un lloc i un punt de vista concret, i amb alguna intenció, siga conscient o inconscient.

Cada vegada que algú narra algun fet o situació, tria un punt de vista, decideix quins aspectes destaca i quins omet. I de la mateixa manera, cada vegada que algú escolta, interpreta el que rep des de la seua pròpia experiència, identitat, creences i expectatives. No interpretem el que escoltem des de zero, sinó a partir dels **marcs mentals** que ja tenim incorporats.

El lingüista George Lakoff explica això a través del que defineix com a marcs o “frames”: estructures cognitives que filtren la informació que arriba al nostre cervell i l'organitzen, abans fins i tot que puguem pensar-la de manera conscient. Funcionen com a marcs que organitzen la informació i ens ajuden a donar sentit a les històries que comptem i escoltem.

Segons Lakoff, aquests marcs funcionen com una espècie de “lents invisibles” que activen diverses imatges, emocions, metàfores i associacions presents al nostre cervell que influeixen en com entenem allò que passa. I ens porten a identificar el que ens sembla un problema, a qui atribuïm la responsabilitat i el que entendríem com una possible solució.

Des de la psicologia cognitiva també s'ha estudiat com les persones utilitzem dreceres mentals –conegudes com a heurís-

tics— per interpretar ràpidament la realitat i prendre decisions en contextos complexos o de saturació d'informació. Aquests mecanismes simplifiquen allò que percebem i ens ajuden a reaccionar amb rapidesa, però també poden afavorir interpretacions automàtiques, esbiaixades o poc reflexives.

En aquest sentit, tant la teoria dels marcs mentals com la teoria heurística parteixen de la idea que no interpretem el món de forma completament neutra o racional, sinó a través d'estructures prèvies que condicionen la nostra mirada.

Des d'aquesta perspectiva, entenem que el fet **d'emmarcar una història** és, per tant, un **acte profundament polític**: ja que, segons el marc que utilitzem, aquesta mateixa història podrà provocar por o compassió, rebuig o solidaritat, distància o reconeixement.

Podem veure-ho amb un exemple senzill. Partint del següent titular: “Un noi jove arriba a un país nou buscant feina i oportunitats”, la història que es construeix pot variar molt. Si s'emmarca des de la sospita o la competència, poden aparèixer idees com amenaça, inseguretat o delinqüència. Si, per contra, s'emmarca des de la dignitat o el dret a una vida millor, emergiran valors com la valentia, la justícia o la igualtat d'oportunitats.

El titular pot ser el mateix; el que canvia és el marc des del qual s'interpreta. Cada marc activa un univers emocional diferent i ens situa de manera diferent davant la realitat.

Partint d'aquesta idea, definirem un altre concepte essencial: el de les narratives. Si entenem les històries com a relats concrets, podríem definir les **narratives** com a conjunts d'històries que es compten sota marcs mentals similars. És a dir, múltiples històries contades des de marcs similars acaben construint el que anomenem narratives.

Les narratives funcionen com a fils invisibles que connecten relats dispersos, generant a partir d'ells unes determinades formes d'entendre el món. Igual que un mosaic es forma col·locant petites peces que, repetides, acaben produint una imatge completa; les narratives es construeixen a partir de múltiples repeticions. Com més es reitera una història sota un mateix marc mental, més natural, lògic i evident sembla.

Seguint amb l'exemple anterior, quan escoltem repetidament històries que acaben relacionant els processos migratoris amb conflictes, ocupació o delinqüència, es reforcen tota una sèrie de narratives basades en la por, la desconfiança i la deshumanització.

Tanmateix, si abordem els processos migratoris a través de múltiples històries que parlin de projectes de vida o lluites per la dignitat, estarem contribuint a generar narratives basades en els drets humans, la convivència i l'equitat.

En cada societat, cada territori i cada comunitat hi ha una sèrie de narratives que són més dominants o persistents, i que es naturalitzen fins a tal punt, que acaben configurant com una espècie de “sentit comú”, condicionant profundament com s'acaba interpretant la realitat.

Per exemple, la narrativa de la meritocràcia —aquesta idea que “si t'esforces, pots aconseguir-ho tot”— està tan arrelada i reforçada a través de milers d'històries de superació que acaba

percebut-se com una veritat absoluta. Aquesta mirada invisibilitza moltes de les desigualtats de classe, gènere, origen, raça o salut que condicionen les oportunitats reals de les persones per progressar en les seues vides.

Les narratives predominants, com és evident, solen reflectir els interessos dels qui ocupen posicions de més influència política, econòmica, social o cultural. I quan es repeteixen prou, poden desplaçar els límits del que es considera acceptable o popular en un determinat context social.

Aquesta situació ens porta a parlar del que es coneix com la **finestra d'Overton**. Segons el polític nord-americà Joseph Overton, en cada societat i moment hi ha una sèrie d'idees que s'entenen com a acceptables o populars: són les idees que es consideren legítimes i que solen estar recolzades per les institucions majoritàries. Fora de la finestra, quedarien aquelles idees que es consideren massa radicals en un moment conjuntural concret.

En el context actual de creixent polarització social, el fenomen d'obertura de la finestra resulta especialment rellevant. En els darrers anys, és evident com determinats discursos que abans se situaven fora de l'acceptable han anat guanyant presència i legitimitat en l'espai públic. A través de la repetició constant de certs marcs i narratives –especialment en mitjans de comunicació i xarxes socials– s'ha anat ampliant aquesta “finestra” d'allò’decible’, desplaçant els límits del que es considera normal o tolerable en una societat. Aquest procés ha permès que idees que abans resultaven impensables s'incorporen progressivament en el debat públic, contribuint a la normalització de discursos excloents, reduccionistes i basats en la por i l'odi.

Comprendre com funcionen les històries, les narratives i els marcs mentals resulta un primer pas necessari per poder analitzar de manera crítica la realitat. No totes les narratives tenen el mateix pes ni la mateixa presència en un determinat context social.

En el següent apartat aprofundirem en les denominades narratives dominants o hegemòniques, analitzant com operen i quins efectes tenen en la construcció de la realitat.

2.2. NARRATIVES HEGEMÒNIQUES I CONSTRUCCIÓ DE LA REALITAT

Quan certs relats es repeteixen una i altra vegada –per exemple, aquells que presenten la pobresa com un problema individual, la migració com una amenaça o la diversitat com un perill– aquestes idees acaben incorporant-se a la nostra forma de pensar i d'interpretar la realitat.

Com s'ha assenyalat en l'apartat anterior, les narratives dominants que circulen en una societat no només influeixen en l'imaginari col·lectiu, sinó que acaben emmotllant-lo, determinant quins temes es consideren importants, quins problemes s'acaben naturalitzant, qui són els i les protagonistes i qui es queden relegades a espais de no visibilitat.

Es podrien definir les **narratives dominants o hegemòniques** com aquells conjunts de relats que, a través de la seua repetició i presència en diferents espais socials –mitjans de comunicació, institucions, cultura o educació–, es consoliden com la forma més

acceptada i legitimada d'interpretar la realitat. Aquestes narratives no només expliquen el món, sinó que també estableixen què es considera normal, possible o desitjable, alhora que invisibilitzen altres mirades, experiències i formes de comprendre'l.

Aquestes narratives adopten formes molt diverses, però comparteixen una lògica comuna: ofereixen interpretacions simplificades de la realitat que reforcen determinats interessos i jerarquies socials, alhora que invisibilitzen altres formes d'entendre el món. Parlar de narratives hegemòniques implica parlar de poder. N'hi ha prou amb analitzar quines històries es repeteixen, qui té legitimitat per contar-les, quines veus s'escolten més i quines s'ignoren, o fins i tot se silencien.

Les narratives hegemòniques no es presenten com a opinions, sinó com a certes i veritats evidents, com allò que "sempre ha estat així" o "té sentit que siga així", contribuint a un procés d'universalització en què una visió parcial del món acaba emergint com l'única veritat possible.

Entre les narratives hegemòniques més esteses trobem, per exemple:

- **L'economicisme**, o la idea de progrés entesa únicament com a creixement econòmic, obviat les seues dimensions socials i ecològiques.
- **El masclisme** i els **estereotips de gènere**, que condicionen la forma en què es perceben i es relacionen els diferents cosos i identitats.
- **L'antropocentrisme** i el **tecno-optimisme**, que situen l'ésser humà i la tecnologia al centre, minimitzant la crisi climàtica o els seus límits ètics.
- **El racisme** i l'**eurocentrisme**, que jerarquitzen cultures i territoris en funció de l'origen.
- La **meritocràcia**, l'**individualisme** i la **cultura de l'èxit**, que desplacen la responsabilitat de les desigualtats envers les persones en lloc de les estructures.

Aquestes narratives no apareixen de manera aïllada, sinó que es reproduïxen constantment en múltiples espais: en els mitjans de comunicació, en els discursos polítics, en els llibres de text, en la publicitat, en el cinema, en les xarxes socials o fins i tot en converses quotidianes. És precisament a través de la seua repetició com aquestes narratives es consoliden com a marcs dominants des dels quals interpretem la realitat.

El seu poder, a més, no resideix únicament en el que diuen, sinó també en el que silencien. I és que en establir quines històries es contenen i quines queden fora, aquests discursos delimiten qui té veu, qui és representat i qui roman invisible.

Quan aquestes narratives dominants se sostenen en la por i en la desinformació, es converteixen en el terreny perfecte perquè floreixen un altre tipus de discursos, com els discursos d'odi i els discursos negacionistes.

Es podrien definir els **discursos d'odi** com aquelles expressions, missatges o relats que promouen o legitimen la discriminació, l'hostilitat o la violència cap a persones o col·lectius determinats en funció del seu origen, gènere, orientació sexual, religió, diversitat funcional o altres condicions. Aquests discursos es

construeixen a partir d'estereotips, prejudicis i processos de deshumanització. I solen presentar determinats grups (l'odi) com una amenaça, un problema o una càrrega per a la societat.

Els **discursos negacionistes**, per la seua banda, són aquells que rebutgen o qüestionen fets àmpliament contrastats –com l'existència de la violència masclista, el canvi climàtic o determinades desigualtats estructurals– mitjançant interpretacions simplificades, descontextualitzades o aparentment “alternatives” de la realitat.

Tot i que són fenòmens diferents, ambdós tipus de missatges es troben profundament relacionats amb les narratives hegemòniques.

Els discursos d'odi necessiten de marcs previs que situïn certs col·lectius en posicions d'inferioritat, sospita o amenaça. Uns marcs que són, en gran mesura, construïts i sostinguts per les narratives hegemòniques de les quals parlàvem.

De la mateixa manera, els discursos negacionistes es recolzen en aquests marcs per poder deslegitimar, minimitzar, naturalitzar, o directament negar determinades problemàtiques socials o estructurals.

Ambdós tipus de discursos comparteixen, a més, la mateixa estratègia: simplificar la realitat, apel·lar a emocions intenses –com la por, la indignació o la sensació d'amenaça– i construir relats dicotòmics del tipus “nosaltres davant d'ells”.

En el context comunicatiu actual, caracteritzat per la immediatesa, la sobreexposició a continguts i la polarització, aquests missatges troben un entorn especialment favorable per expandir-se, especialment entre la joventut.

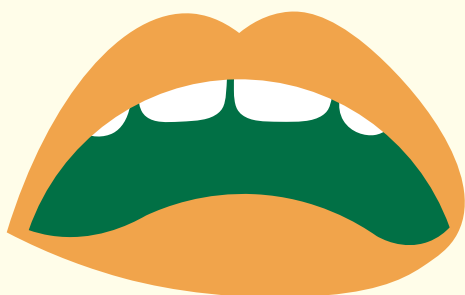
Les noves generacions creixen en un ecosistema marcat per la velocitat, la fragmentació i l'exposició constant a missatges que es consumeixen sense temps per processar-los o contrastar-los. Molts d'aquests continguts apel·len directament a emocions intenses –com la por, la indignació o el rebuig– perquè són les que generen més interacció.

Quan aquests missatges es repeteixen de forma constant, amplificats pels algoritmes, acaben emmotllant la forma en què molts i moltes joves interpreten el món, especialment si no disposen d'eines per analitzar-lo críticament.

Davant d'aquest escenari, resulta necessari explorar altres formes de narrar que amplien la mirada i permeten construir relats més complexos, justos i diversos. En el següent apartat aprofundirem en aquestes narratives transformadores i en el seu potencial educatiu.

LA URGÈNCIA DE NARRAR DES D'ALTRES LLOCS

3.1 LES NARRATIVES TRANSFORMADORES COM A APOSTA POLITICO PEDAGÒGICA

Si en els apartats anteriors hem vist com les narratives hegemòniques influeixen en la forma en què interpretem la realitat i contribueixen a reproduir i naturalitzar les desigualtats; en aquest apartat abordem què entenem per narratives transformadores i on resideix el seu potencial.

Podríem definir les **narratives transformadores, alternatives o contrahegemòniques** com aquells conjunts de relats que qüestionen l'ordre establert i proposen formes alternatives d'interpretar la realitat, basades en principis de justícia, equitat i inclusió.

Són missatges que sorgeixen com una resposta creativa, crítica i política davant els relats hegemònics que perpetuen injustícies, silencien experiències i condicionen el que una societat pot imaginar sobre si mateixa, obrint la possibilitat de mirar el món des d'altres llocs.

Aquestes narratives moltes vegades neixen d'experiències i veus que històricament han estat marginalitzades. Tal com recorda, la marginalitat no és només un lloc d'opressió, sinó també un espai de creativitat i resistència. És precisament aquesta posició d'estar al marge, la que possibilita revelar dimensions de la realitat que des del centre no se solen o no es volen veure.

Les narratives transformadores no es limiten a criticar l'existent, sinó que també ajuden a imaginar i construir nous futurs i formes de vida, de relació i d'organització social, apostant per la possibilitat de canvi.

Aquestes noves narratives activen emocions i valors com l'esperança, l'alegria, la dignitat i la solidaritat, obrint-se pas davant el fatalisme, l'individualisme i la desesperança. I ho fan, des de diferents categories o marcs.

Per concretar aquests enfocaments narratius a la pràctica, a continuació, s'esmenten els tres marcs més usuals que es podrien prendre com a inspiració. Cal assenyalar, però, que aquests marcs no són categories estanques ni plantegen perspectives aïllades, sinó que es refereixen a enfocaments polítics, culturals i pedagògics que ens permeten mirar críticament el món i construir relats que se situïn fora de la mirada hegemònica.

ECOFEMINITZADORS, ECOTOPIES I JUSTÍCIA ECOSOCIAL

La primera categoria o marc d'inspiració de les narratives transformadores podria ser el dels ecofeminitzadors, les ecotopies i la justícia ecosocial. Aquests enfocaments combinen la crítica a la destrucció del planeta amb la crítica a la desigual distribució dels treballs de cures i a l'organització heteropatriarcal de la vida.

Davant les narratives de progrés basades en el creixement sense límits o en la fe cega en la tecnologia, les narratives ecofeministes plantegen altres formes de relacionar-nos amb la terra, les persones i les comunitats; incorporant relats que posen al centre la **sostenibilitat de la vida, la interdependència i l'ecodependència**.

L'enfocament ecofeminista i ecosocial busca fer front als discursos que neguen o minimitzen la crisi climàtica, així com a les visions que presenten el creixement econòmic il·limitat com l'única via de progrés. Des d'aquesta perspectiva, també es posa el focus en com les lògiques de dominació i explotació afecten tant els territoris com els cossos, especialment els de les dones, vinculant la destrucció dels ecosistemes amb la invisibilització de les cures i la mercantilització de la vida. A través d'aquestes narratives, es busca visibilitzar i posar en valor experiències comunitàries, pràctiques de suport mutu i treballs de cures, així com formes de ser i d'estar en el món més equitatives i sostenibles.

Parlar d'**ecotopies**, per exemple, ens permet imaginar futurs possibles on les ciutats estiguen pensades per a les persones i on el benestar col·lectiu no depenga del consum il·limitat, sinó de la cura mutu i del respecte pels cicles naturals.

Una història construïda sota aquest marc narratiu podria ser, per exemple, el relat d'una comunitat que s'organitza per recuperar un espai urbà en desús i convertir-lo en un lloc de trobada comunitària i cooperació intergeneracional.

DIVERSITAT, INTERSECCIONALITAT I JUSTÍCIA EN LES REPRESENTACIONS

El segon enfocament o marc d'inspiració d'aquest tipus de narratives posa el focus en la diversitat, la interseccionalitat i la justícia en les representacions. Treballar des d'aquest enfocament implica observar com es representen les identitats i quines narratives es construeixen sobre determinats grups, així com analitzar els discursos, imatges i silencis que reproduïxen estereotips i prejudicis, i alimenten estructures de poder com el racisme, el masclisme, el capacitisme, la LGTBIQfòbia o la gordofòbia.

La interseccionalitat ens permet entendre que les desigualtats no s'experimenten de forma aïllada, sinó que es creuen i es reforcen. Aquest marc permet analitzar com són representades les diferents identitats, quins atributs se li assignen, quins estereotips es perpetuen sobre determinats cossos, gèneres, cultures i comunitats i quines veus queden sistemàticament fora.

Generar narratives transformadores des d'aquest marc implica crear relats on les persones –especialment aquelles que han estat sistemàticament estigmatitzades– puguin aparèixer de forma complexa, digna i diversa, allunyant-se dels clíxés i obrint espai a les seues pròpies veus i experiències.

Un exemple d'història narrada des d'aquest enfocament podria ser el relat, en primera persona, d'algú LGTBIQ+ explicant com ha trobat suport en la seua comunitat, desafiant així la narrativa de la soledat o la marginalitat que sovint es projecta sobre la diversitat o dissidència de gènere.

EPISTEMOLOGIES DEL SUD I COSMOVISIONS NO EUROCENTRADES

El tercer marc d'inspiració que podríem definir és el de les epistemologies del Sud i la posada en valor i reconeixement de les cosmovisions no eurocentrades. Aquest enfocament parteix de la crítica que la producció de coneixement ha estat històricament dominada per visions eurocèntriques, occidentals i colonials que han deslegitimat els sabers de pobles indígenes, comunitats afrodescendents, cultures camperoles, coneixements populars i altres formes de pensament no acadèmiques.

Les narratives transformadores inspirades en aquestes epistemologies busquen recuperar, visibilitzar i posar en valor aquests sabers, no com a elements folklòrics o exòtics, sinó com a formes legítimes i vàlides de comprendre el món. Aquest marc parteix de reconèixer que existeixen múltiples maneres d'interpretar la realitat, i que no totes ocupen el mateix lloc en les estructures de poder.

Inspirar-se en aquest marc parteix de la idea que escoltar veus de comunitats i territoris històricament silenciats pot transformar radicalment la pròpia visió del present i del futur. És per això que les narratives construïdes sota aquest marc proposen i parteixen d'un diàleg entre sabers, una obertura a formes de coneixement que no solen considerar-se vàlides, i una ruptura amb la idea que només hi ha una forma correcta d'interpretar el món. En reconèixer aquests sabers, es qüestiona la idea que el coneixement legítim només pot venir de certs llocs, institucions o persones.

Una història transformadora inspirada en aquests enfocaments podria ser, per exemple, un relat que recupere els sabers populars d'una comunitat o territori sobre l'ús de plantes medicinals, connectant aquest coneixement amb pràctiques actuals de cura i benestar. A través d'aquesta història, no només es visibilitza un saber tradicional habitualment deslegitimat per no ser científic o acadèmic, sinó que també es qüestiona quins coneixements es consideren vàlids i qui té autoritat per produir-los.

Aquests tres marcs d'inspiració mostren que les narratives transformadores no només qüestionen el contingut de les històries que comptem, sinó també la forma en què les construïm i la posició des de la qual les narrem. Ens conviden a realitzar un exercici pedagògic profund: revisar els nostres propis marcs i privilegis, reconèixer quines experiències han quedat històricament fora i generar relats que permeten imaginar futurs més justos i habitables.

A més d'oferir noves formes d'interpretar la realitat, aquests tres enfocaments narratius permeten contrarestar de manera directa diferents discursos hegemònics, negacionistes i d'odi, tal com es resumeix en el següent quadre:

NARRATIVES
TRANSFORMADORES

Ecofeminismes, ecotopies
i justícia ecosocial

Diversitat,
interseccionalitat i justícia
en les representacions

Epistemologies del
Sud i cosmovisions no
eurocentrades

QUÈ CONTRARESTEN?

Negacionismes
ambientals, discursos
productivistes,
ecofatalisme...

Racisme, masclisme,
LGTBIQfòbia, capacitisme,
estereotips i prejudicis

Colonialisme,
eurocentrisme,
meritocràcia, classisme

COM HO FAN?

Proposant alternatives
col·lectives més
sostenibles, visibilitzant
les cures i imaginant
futurs més justos i
habitables

Mostrant identitats
diverses i donant veu
als qui són objecte
d'estigmes

Recuperant sabers
silenciats, descentrant la
mirada i qüestionant els
coneixements dominants

3.2. PER QUÈ CAL INCORPORAR AQUESTES NARRATIVES?

Incorporar narratives transformadores en els processos educatius és una forma de respondre als desafiaments comunicatius i socials actuals. Les persones joves creixen envoltades de missatges que influeixen en com interpreten la realitat, com es relacionen i com construeixen la seua identitat. L'educació, tant formal com no formal, no es pot mantenir al marge d'aquest entorn: necessita oferir eines per analitzar críticament aquests discursos i generar espais perquè l'alumnat pugua crear relats propis que li permeten situar-se en el món de forma més activa i conscient.

En primer lloc, treballar amb narratives transformadores afavoreix el desenvolupament del **pensament crític**. Analitzar com es construeixen les històries –quins marcs activen, quina informació seleccionen, quines perspectives ometen– ajuda l'alumnat a prendre distància dels discursos que consumeix a diari i a preguntar-se per l'origen, la intenció i les implicacions. Aquesta anàlisi no només permet qüestionar narratives que naturalitzen desigualtats, sinó també comprendre que tota història respon a una mirada concreta. És un aprenentatge que es tradueix en una major autonomia intel·lectual i en una millor capacitat per formar-se opinions fonamentades.

En segon lloc, aquestes narratives són una eina clau per a l'**alfabetització mediàtica i digital**. Molts dels missatges i històries que circulen en xarxes socials, plataformes de vídeo o entorns digitals estan dissenyats per generar impacte emocional immediat i, per tant, per condicionar percepcions sense gaire anàlisi prèvia.

Quan l'alumnat analitza com es construeixen aquests discursos –com simplifiquen la realitat, com assenyalen determinats grups com a culpables o com apel·len a la por i l'exageració– resulta més difícil que els reproduisca de manera acrítica. Comprendre

aquests mecanismes afavoreix respostes més reflexives i fomenta actituds més respectuoses i menys polaritzades.

En tercer lloc, les narratives transformadores permeten **imaginar nous futurs possibles**. Davant de visions fatalistes de la realitat que presenten els problemes socials com a inevitables o sense solució, aquest enfocament obre la possibilitat de construir relats on el canvi és pensable i, per tant, també possible. Generar noves històries implica no només analitzar el món tal com és, sinó projectar com podria ser d'una altra manera. En aquest procés, l'alumnat deixa d'ocupar un lloc passiu com a receptor de discursos per situar-se com a protagonista: algú capaç de nomenar la seua realitat, reinterpretar-la i proposar alternatives. Aquesta dimensió creativa i projectiva resulta clau, ja que no n'hi ha prou amb comprendre críticament el present; cal també desenvolupar la capacitat d'imaginar i construir col·lectivament altres futurs més justos, habitables i esperançadors.

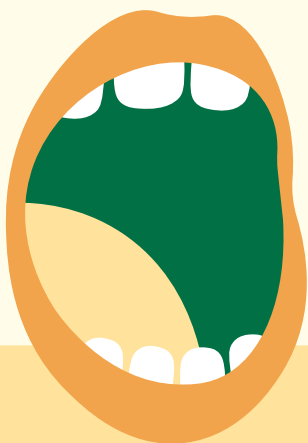
En aquest sentit, el treball amb narratives transformadores té un impacte directe en el **desenvolupament** de diferents **competències clau** recollides en la LOMLOE. La Competència en Comunicació Lingüística es potencia en interpretar críticament missatges, elaborar relats propis i treballar processos d'expressió, argumentació i guionització en diferents formats. La Competència Ciutadana s'enforteix en reflexionar sobre desigualtats, drets, convivència i participació social, connectant els aprenentatges amb la realitat viscuda. I la Competència en Consciència i Expressions culturals, per la seua banda, es desenvolupa en explorar diverses formes de narrar, reconèixer la diversitat cultural i analitzar críticament les representacions presents en l'entorn.

Al costat d'això, aquest enfocament educatiu afavoreix habilitats que, encara que no sempre apareixen de forma explícita en els currículums, resulten fonamentals per a la vida col·lectiva com l'escolta, el diàleg, el treball en equip, l'expressió clara d'idees, el reconeixement de la diversitat i la construcció col·laborativa de solucions.

Quan l'alumnat participa en la creació de narratives –ja siga a través de podcast, fanzines o fotovoz, com veurem en els apartats següents– deixa de ser únicament receptor de continguts i esdevé protagonista del procés, desenvolupant un sentit més fort d'agència, implicació i responsabilitat sobre el que comunica.

Finalment, incorporar narratives transformadores també té un efecte positiu en el **clima del grup** i en el **benestar de l'alumnat**. Donar espai a que puguem comptar les seues experiències, veure reconegudes les seues identitats i participar en la construcció de relats col·lectius contribueix a reforçar la seua autoestima, el seu sentit de pertinença i la seua implicació en l'aprenentatge. Així mateix, la creació de narratives inclusives i diverses afavoreix la construcció d'entorns educatius més **segurs, respectuosos i representatius** de la pluralitat present a les aules.

En definitiva, integrar narratives transformadores en l'educació formal i no formal no és únicament una oportunitat metodològica, sinó una necessitat per acompanyar les persones joves en el seu desenvolupament crític, personal i social, i per enfortir comunitats educatives més justes, conscients i participatives.

4.

ELS LABORATORIS DE NARRATIVES TRANSFORMADORS

4.1. QUÈ SÓN ELS LNT? DEFINICIÓ I PRINCIPIS

Quan parlem de laboratori no ens referim a un espai físic, sinó a un procés d'experimentació col·lectiva on s'analitzen i creen narratives. Podríem definir els **LNT** com a processos didàctics seqüencials, reflexius i creatius orientats a la generació de relats emmarcats en les denominades narratives transformadores. Aquesta proposta metodològica, desenvolupada en l'àmbit de l'educació per a la justícia social, es concreta en la creació de productes comunicatius –com el podcast, el fanzine o la fotovoz– que permeten treballar la construcció de relats des de llenguatges i formats propers a la realitat de l'alumnat.

Els LNT configuren un dispositiu pedagògic que organitza el procés d'aprenentatge a l'aula, en el qual l'alumnat analitza, interpreta i produeix narratives a partir del seu propi context. A través d'una seqüència didàctica guiada, les i els joves exploren les històries que travessen la seua vida quotidiana, identifiquen els marcs mentals que les sostenen i desenvolupen la capacitat de generar relats alternatius des d'una mirada crítica, conscient i situada.

El propòsit dels LNT és doble. D'una banda, generar espais que faciliten el qüestionament de discursos hegemònics que naturalitzen desigualtats, així com la identificació i l'anàlisi crítica de discursos d'odi –masclistes, racistes, LGTBQfòbics, entre d'altres– i discursos negacionistes, com els vinculats a la crisi climàtica o a la violència de gènere. De l'altra, promoure processos orientats a l'enfortiment de competències comunicatives, lingüístiques i digitals, a través de la creació i difusió de continguts elaborats pel propi alumnat amb intenció i posicionament.

Des d'aquesta perspectiva, el focus del procés no se situa únicament en l'anàlisi dels discursos, sinó en el recorregut complet que va des de la comprensió crítica fins a la producció narrativa. Al llarg del laboratori, l'alumnat identifica com es construeixen els relats que consumeix, quins marcs activen i quins efectes generen, per posteriorment elaborar respostes comunicatives pròpies que amplien les mirades disponibles i contribueixen a la construcció d'imaginari més complexos, diversos i justos.

A nivell metodològic, els LNT es concreten en la creació de productes comunicatius mitjançant diferents suports –com el podcast, el fanzine, el vídeo participatiu o la fotovoz–. Aquests suports permeten treballar la comunicació des de múltiples dimensions (oral, escrita, visual i narrativa), alhora que connecten amb els codis expressius, les pràctiques culturals i els entorns digitals del propi alumnat.

Més enllà del suport, els LNT situen la narració com a eina pedagògica central. No es tracta només d'analitzar discursos, sinó de produir relats, experimentar amb diferents formes de comptar i generar alternatives que qüestionen i desplacen les narratives dominants.

PRINCIPIS PEDAGÒGICS DELS LNT

Perquè aquest marc metodològic tinga sentit i coherència, els LNT es recolzen en una sèrie de principis que orienten tant el propi procés, com el rol del professorat en ell:

- **Participació activa i horitzontalitat:** l'alumnat participa des de l'inici en l'elecció de les temàtiques, la presa de decisions i la creació de continguts. Es promou un entorn on totes les veus tenen valor i on l'aprenentatge es construeix col·lectivament.
- **Creativitat i expressió com a eines de pensament:** la narració –en els seus diferents formats oral, visual o escrita– s'utilitza com a eina per reflexionar, qüestionar la realitat i explorar alternatives. La creativitat no s'orienta únicament al resultat final, sinó que forma part de tot el procés.
- **Cocreació de coneixement:** l'aprenentatge s'entén com un procés col·lectiu que es construeix a partir de les experiències, inquietuds i sabers del grup, afavorint el diàleg i la construcció compartida del coneixement.
- **Reflexió crítica i anàlisi de la realitat:** el procés dels laboratoris parteix de problemàtiques properes a la realitat de l'alumnat –desigualtats, estereotips, violències, desinformacions– i promou l'anàlisi de les narratives que les sostenen des del seu propi context.
- **Diversitat i interseccionalitat:** en els laboratoris s'ha de reconèixer i valorar la pluralitat d'identitats, trajectòries i experiències presents en el grup, qüestionant mirades úniques i promovent representacions de la realitat més complexes i justes.
- **Emocionalitat i cura:** els LNT han d'incorporar la dimensió afectiva com a part fonamental del procés educatiu, generant espais segurs d'escolta, respecte i acompanyament on l'alumnat pugui expressar-se amb confiança.

UN PROCÉS TRANSFORMADOR CONNECTAT AMB LA REALITAT DE L'ALUMNAT

Una de les claus dels LNT és la seua vinculació directa amb les experiències i preocupacions de l'alumnat. Les temàtiques no s'imposen, sinó que emergeixen del seu propi context: del que viuen, consumeixen i els interpel·la en el seu dia a dia.

Aquesta connexió afavoreix la implicació al llarg de tot el procés i atorga sentit als productes comunicatius generats, que no es conceben com a exercicis aïllats, sinó com a respostes situades davant problemàtiques reals.

Aquest enfocament permet, a més, treballar de manera integrada diferents competències –comunicatives, digitals, socials i cíviques–, situant l'aprenentatge en contextos significatius i orientats a l'acció.

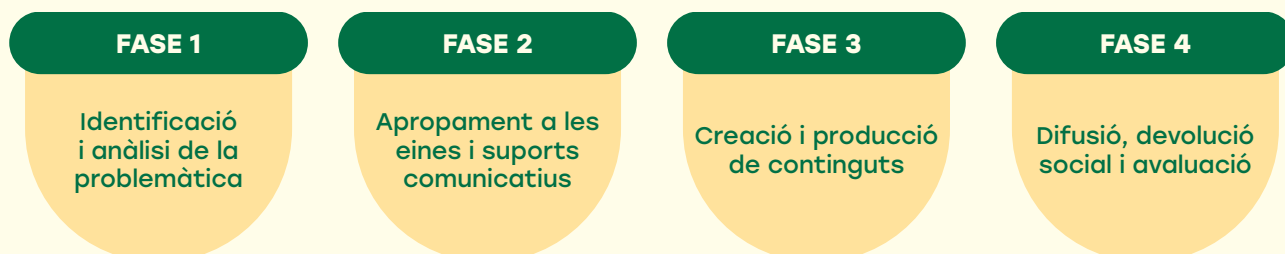
En conjunt, els LNT proposen una forma de treball que articula comprensió crítica i producció creativa. No es tracta únicament d'analitzar com funcionen les narratives dominants, sinó d'intervenir-hi mitjançant la creació de nous relats que amplien les mirades disponibles i obrin noves possibilitats d'interpretació i acció.

4.2 COM IMPLEMENTAR UN PROCÉS DE LNT PAS A PAS?

Tot i que cada grup pot adaptar el marc metodològic dels LNT al seu propi context, el procés generalment es pot organitzar en quatre fases que ofereixen una estructura clara, progressiva i fàcilment replicable.

FASE 1. IDENTIFICACIÓ I ANÀLISI DE LA PROBLEMÀTICA

La primera fase té com a objectiu identificar, juntament amb l'alumnat, la problemàtica o problemàtiques sobre les quals es treballarà i analitzar les narratives que les travessen. És una fase clau, ja que condiciona la rellevància del procés i la seua connexió amb la realitat del grup.

El punt de partida no és un contingut prèviament definit, sinó les inquietuds, experiències i percepcions del propi alumnat. Per això, el procés comença generant espais que permeten explorar quins temes els preocupen, quins discursos troben en el seu entorn –especialment en xarxes socials i mitjans digitals– i com aquests influeixen en la seua manera d'interpretar la realitat.

FASE 1.1. HOMOLOGACIÓ D'INQUIETUDS I DETECCIÓ DE PROBLEMÀTIQUES

En un primer moment, es busca que l'alumnat pugui identificar i nomenar aquelles situacions o realitats que li generen inquietud, malestar o interès, i que percep com a problemàtiques en el seu entorn proper.

Algunes propostes per facilitar aquest procés d'exploració inicial són:

- **Mapeig de referents digitals:** identificar quines xarxes utilitza l'alumnat, a qui segueixen i quin tipus de missatges consumeixen, analitzant els discursos que predominen.
- **Pluges d'idees,** a partir de preguntes com ¿de quins temes es parla constantment en xarxes?, quins discursos generen incomoditat?, quines situacions considerem injustes en el nostre entorn?
- **Anàlisi ràpida de titulars o “pantallaços”:** treballar amb titulars, publicacions breus o vídeos extrets de xarxes o mitjans per identificar i debatre al voltant d'aquests missatges, enfocaments i biaixos.
- **Identificació de temàtiques invisibilitzades o mal representades:** posar en comú problemàtiques que l'alumnat considera poc visibilitzades o tractades de forma simplificada, i agrupar-les col·lectivament.

Aquest primer acostament permet que emergeixen temàtiques vinculades a qüestions com les desigualtats de gènere, la pressió estètica, la salut mental, el racisme, les relacions afectives, o la crisi climàtica, entre d'altres.

FASE 1.2. IDENTIFICACIÓ DE NARRATIVES I DISCURSOS HEGEMÒNICS

Un cop identificades les principals inquietuds, el grup pot seleccionar de forma consensuada la problemàtica o problemàtiques sobre les quals ha de treballar. A partir d'aquí, el següent pas consistirà a **analitzar com s'estan comptant aquestes realitats**.

L'objectiu d'aquesta fase no és aprofundir encara en la problemàtica, sinó reconèixer quins discursos i narratives predominen al voltant d'ella, quines idees es repeteixen, quins marcs mentals solen activar-se i quines interpretacions generen.

Per a això, el professorat pot plantejar activitats d'anàlisi guiada de discursos d'odi i negacionistes, que permeten a l'alumnat identificar patrons en els missatges que circulen en el seu entorn.

Aquesta anàlisi es pot realitzar a partir de materials reals (publicacions en xarxes socials, titulars, vídeos breus o comentaris), vinculats a la problemàtica seleccionada. El treball es pot organitzar en petits grups, utilitzant preguntes com:

- Què està dient aquest missatge?
- Quin problema planteja o nega?
- A qui responsabilitza?
- Quines emocions intenta generar (por, enuig, rebuig...)?
- Quina informació falta o està simplificada?

Posteriorment, es realitza una posada en comú per identificar elements recurrents, com la simplificació de la realitat, la construcció de culpables o l'ús d'estereotips. Aquest tipus d'anàlisi permet comprendre com es construeixen aquests discursos i per què resulten eficaços en contextos com les xarxes socials.

Juntament amb aquest tipus de propostes més analítiques, també es poden incorporar dinàmiques d'aula més experiencials que permeten treballar de forma concreta aspectes relacionats amb aquests discursos com els prejudicis i els estereotips.

Un exemple d'aquest tipus de propostes és la diana dels prejudicis, recollida a la [Guia didàctica. Pensament crític i prevenció de discursos negacionistes entre la joventut](#), que permet visualitzar com es construeixen, es transformen i s'amplifiquen determinades idees quan circulen socialment:

En aquesta dinàmica, l'alumnat treballa a partir d'una paraula clau associada a un col·lectiu o realitat i, a través d'un procés progressiu d'associació i transmissió entre grups, va generant noves paraules que es van allunyant del significat inicial.

L'exercici culmina amb la construcció d'una definició a partir d'aquestes associacions, la qual cosa permet evidenciar com, en aquest procés, els significats se simplifiquen, es distorsionen i es carreguen de prejudicis.

Aquest tipus de dinàmiques facilita visualitzar de manera molt clara com es construeixen socialment els estereotips i com acaben configurant determinades narratives sobre persones o col·lectius.

L'objectiu és que l'alumnat identifiqui com es construeixen aquests discursos: quines idees es repeteixen, quines emocions s'activen, a qui es responsabilitza i quines solucions es proposen.

FASE 1.3. APROFUNDIMENT I COMPRENSIÓ DE LA PROBLEMÀTICA

A partir de la problemàtica seleccionada, s'inicia un procés de recerca i reflexió que permet comprendre-la des de diferents perspectives, identificant les seues dimensions estructurals i reconeixent les narratives que la travessen.

Aquest procés es pot desenvolupar a través de metodologies com:

- **Tertúlies literàries dialògiques:** lectura compartida i diàleg al voltant de diferents textos (articles, testimonis, còmics, poemes) que aporten diferents mirades sobre el tema treballat.
- **Videofòrum:** visionat i anàlisi crítica de peces audiovisuals (curts, campanyes, entrevistes, etc.) per identificar discursos i marcs narratius.
- **Biblioteques humanes:** trobades directes amb persones que aporten experiències i coneixements situats a partir de les seues vivències.
- **Entrevistes:** recollida sistemàtica de veus de l'entorn proper (famílies, comunitat, professionals) mitjançant preguntes prèviament elaborades.
- **Petits grups de recerca:** recerca i anàlisi d'informació.

A través d'aquestes activitats, el grup pot aprofundir en la complexitat de la temàtica, identificant els relats dominants que condicionen la seua interpretació i explorant possibles enfocaments o narratives alternatives.

La fase conclou quan el grup ha seleccionat una problemàtica significativa, ha identificat les principals narratives i discursos que la configuren i ha desenvolupat una primera comprensió crítica sobre el tema en qüestió.

Aquesta primera fase proporciona una base sòlida per a les següents etapes del laboratori, en les quals l'alumnat passarà de l'anàlisi a la creació, començant a definir com vol narrar aquesta realitat i a través de quin format comunicatiu fer-ho.

FASE 2. APROPAMENT A LES EINES I SUPORTS COMUNICATIUS

Un cop identificada i analitzada la problemàtica, s'inicia una segona fase centrada en l'apropament a diferents eines i suports comunicatius.

Aquesta etapa té com a finalitat que l'alumnat conega diferents formes de narrar la realitat i puga triar, de manera informada, el format més adequat per construir la seua narrativa transformadora.

En els LNT impulsats per InteRed, aquest treball s'ha desenvolupat principalment a partir de tres suports: el fanzine, el podcast i el fotovoz. En alguns processos també s'ha incorporat el vídeo participatiu. No obstant això, l'enfocament és obert i flexible, per la qual cosa és possible treballar amb altres formats o combinar diversos llenguatges en propostes híbrides.

Des d'un punt de vista pedagògic, aquesta fase no s'orienta a un aprenentatge tècnic exhaustiu, sinó a un doble objectiu: d'una banda, comprendre el potencial narratiu i expressiu de cada format; i, de l'altra, facilitar que l'alumnat adquireixca un

maneig bàsic dels diferents llenguatges, identificant quins suports connecten millor amb els seus interessos, habilitats i formes d'expressió. D'aquesta manera, el procés també permet ajustar el format a les capacitats del grup (per exemple, alumnat que se sent més còmode dibuixant pot trobar en el fanzine un canal adequat, mentre que els qui gaudeixen de l'expressió oral poden inclinar-se pel podcast).

Per a això, el procés pot plantejar-se de dues formes: mitjançant exploració autònoma per part de l'alumnat o a través d'un acompanyament més guiat per part del professorat. En aquest segon cas –generalment més recomanable– resulta útil combinar:

- **Breus aportacions teòriques o demostratives**, en les quals es presenten les característiques bàsiques de cada format, les seues possibilitats narratives i els recursos necessaris per a la seua elaboració (materials, eines digitals, etc.).

Com a suport, al final de l'apartat 5, s'inclouen tres presentacions didàctiques interactives centrades en el fanzine, el podcast i la fotovoz, que poden facilitar la introducció de cada suport a l'aula per part del professorat.

- **Petites experiències pràctiques**, que permeten a l'alumnat experimentar de forma directa amb els diferents llenguatges abans de prendre una decisió.

Algunes propostes senzilles per a aquest primer acostament poden ser: crear una pàgina de fanzine a partir d'un collage, un titular o un meme; gravar un àudio breu de presentació o una microentrevista amb el mòbil; o realitzar una petita pràctica de fotovoz en l'entorn proper i comentar col·lectivament les imatges.

Aquestes activitats compleixen una doble funció. D'una banda, permeten que l'alumnat experimente amb diferents formats i perda la por a utilitzar-los. De l'altra, faciliten la identificació d'interessos, habilitats i possibles rols dins del grup (qui se sent més còmode escrivint, entrevistant, editant o treballant amb imatges), cosa que serà clau en la fase posterior de producció.

En l'apartat 5 es desenvolupen amb major nivell de detall els diferents suports comunicatius, incloent orientacions pas a pas per a la seua elaboració i propostes d'activitats pràctiques específiques que poden utilitzar-se en aquesta fase d'experimentació.

El propòsit d'aquesta fase és que el grup comprenga què implica treballar amb cada suport, quines possibilitats ofereix i quins recursos requereix, de manera que pugui prendre decisions coherents amb la narrativa que vol construir i amb les capacitats del propi grup.

Per facilitar la decisió final, pot ser útil establir alguns criteris compartits que orienten l'elecció del format. Per exemple: quin tipus de missatge es vol comunicar, a quin públic es dirigeix la narrativa, quin format permet expressar millor aquesta intenció i quins recursos i habilitats existeixen dins del grup. En aquest sentit, no es tracta de triar el format "més atractiu", sinó aquell que millor s'ajusta al contingut que es vol transmetre i a les possibilitats reals del grup. Aquest moment de decisió es pot abordar mitjançant dinàmiques senzilles de contrast (posar en comú avantatges i inconvenients de cada format, realitzar votacions argumentades o construir consensos), de

manera que l'alumnat participi activament en l'elecció i compregui els motius que la sostenen.

La fase conclou quan l'alumnat ha experimentat amb els diferents formats i es troba en condicions de decidir, com a grup, quin suport o combinació de suports utilitzarà per crear la seua narrativa transformadora. Aquest moment dona pas a la següent etapa: la creació i producció del contingut.

FASE 3. CREACIÓ I PRODUCCIÓ DE CONTINGUTS

La tercera fase és el moment en què el laboratori es materialitza en un producte concret. Un cop definida la problemàtica i elegit el suport comunicatiu, el grup inicia el procés de creació de les seues narratives. Es tracta d'una etapa en la qual es combinen reflexió, planificació i treball pràctic, i en la qual l'alumnat assumeix un paper actiu en la construcció dels seus propis relats.

En aquesta fase, el grup pren decisions clau sobre què vol comptar i com fer-ho. Això implica definir l'enfocament narratiu del producte: el missatge principal que es vol transmetre, el punt de vista des del qual es construeix el relat, el to (informatiu, crític, testimonial, poètic, humorístic...), l'estructura del contingut i els recursos visuals, sonors o textuais que utilitzarà.

Aquest procés s'organitza en tres moments interrelacionats: ideació, estructuració i producció. En primer lloc, l'alumnat concreta la idea i l'enfocament del relat. A continuació, organitza el contingut (guió, escaleta o estructura narrativa). Finalment, desenvolupa el producte, incorporant processos de revisió i millora.

La manera com es concreta aquest treball dependrà del suport triat. Per exemple:

- En un fanzine, l'alumnat combina textos breus, il·lustracions, collages i composicions visuals, cuidant la coherència estètica i el missatge global.
- En un podcast, l'alumnat elabora un guió, prepara seccions o entrevistes, grava àudios i treballa aspectes com la locució, el ritme o l'ambientació sonora.
- En un fotovoz, l'alumnat selecciona o pren imatges significatives, elabora textos associats i dissenya una proposta expositiva que permet compartir i dialogar al voltant de la temàtica.

Per facilitar aquest procés, l'acompanyament docent resulta clau i es pot organitzar en tres dimensions:

1. Acompanyament en el procés creatiu

És fonamental generar un clima de treball en el qual les idees puguin compartir-se i desenvolupar-se, respectant la diversitat de propostes i afavorint la construcció col·lectiva. El professorat pot facilitar dinàmiques de generació d'idees, organització del treball en equip, distribució equilibrada de tasques i espais de revisió conjunta que permeten avançar de forma progressiva.

2. Acompanyament en la presa de decisions narratives

Les decisions narratives són clau per construir un relat coherent i amb sentit. Per això, pot ser útil plantejar preguntes guia que ajuden l'alumnat a construir un relat intencional i coherent:

- Què volem comptar i per què és important?
- Des de quin punt de vista vam narrar-ho?
- Quines veus o històries vam incloure?
- Quines emocions o reflexions volem provocar?
- Com organitzem el contingut perquè tinga sentit?
- Quin estil visual o sonor reforça millor el nostre missatge?

Aquestes preguntes ajuden que el grup construisca una narrativa amb sentit, més enllà de la mera elaboració d'un producte.

3. Acompanyament en la planificació

Cada format requereix eines i processos específics. En aquesta fase, l'alumnat identifica què necessita per desenvolupar el seu producte i com organitzar el treball. Alguns elements habituals són:

- Elaboració de guions, escaletes o mapes narratius.
- Ús de plantilles, esbossos o composicions visuals.
- Definició d'un pla de treball (què fer, qui ho fa i en quin moment).
- Organització de rols dins del grup (guió, locució, edició, fotografia, il·lustració, maquetació, etc.), en funció d'interessos i habilitats.

El detall tècnic de cada suport es desenvolupa a l'apartat 5. En aquest apartat s'inclouen a més alguns recursos descarregables per facilitar el procés de planificació.

Aquesta fase requereix temps diferenciats per pensar, provar, ajustar, corregir i millorar. El professorat acompanya aquest procés aportant criteris, orientant decisions i ajudant a mantenir la coherència narrativa, sense substituir l'autonomia del grup.

La fase conclou quan el producte narratiu està elaborat, revisat i preparat per a la seua difusió. El resultat no és únicament un contingut comunicatiu, sinó l'expressió d'un procés col·lectiu en el qual l'alumnat ha analitzat críticament la realitat, ha pres decisions sobre com narrar-la i ha construït una mirada pròpia amb voluntat transformadora.

FASE 4. DIFUSIÓ, DEVOLUCIÓ SOCIAL I AVALUACIÓ

L'última fase del laboratori se centra a compartir la feina feta i a tancar el procés des d'una mirada reflexiva. És el moment en què la narrativa construïda surt de l'aula i es posa en diàleg amb altres persones, i en el qual el grup pren consciència del recorregut realitzat i dels aprenentatges generats.

Un cop finalitzat el producte narratiu –ja siga un fanzine, un podcast, una exposició, un vídeo participatiu o un altre format– el grup decideix com, on i per a qui vol difondre'l. Aquesta decisió té un caràcter pedagògic i comunicatiu: implica pensar en el públic destinatari, en l'abast del missatge i en el tipus d'impacte que es vol generar.

La difusió es pot fer en espais diversos, en funció del context i els objectius del recurs comunicatiu. Algunes possibilitats són:

- Publicació en xarxes socials (Instagram, TikTok, YouTube, iVoox, etc.).
- Presentacions dins del centre educatiu (tutories, jornades, actes de sensibilització).

- Exposicions en espais comuns del centre o en entorns comunitaris.
- Col·laboració amb associacions, col·lectius o entitats locals vinculades a la temàtica.
- Projeccions o escoltes compartides en espais grupals.
- Distribució de materials impresos, com fanzines o exposicions fotogràfiques.

Més enllà de la visibilitat, aquesta fase incorpora una dimensió clau: **la posada en circulació de la narrativa**. No es tracta només de mostrar un resultat, sinó de generar diàleg, interpel·lar altres persones i contribuir a ampliar les mirades sobre la problemàtica treballada. En aquest sentit, resulta especialment enriquidor incorporar moments d'interacció amb el públic –com debats, preguntes obertes o espais de devolució– que permeten a l'alumnat experimentar com el seu relat es rep, s'interpreta i genera conversa.

Després de la difusió, s'obre un espai de tancament i avaluació que permet revisar el procés en el seu conjunt. Aquest moment resulta fonamental per consolidar els aprenentatges, donar sentit a l'experiència i posar en valor el recorregut realitzat.

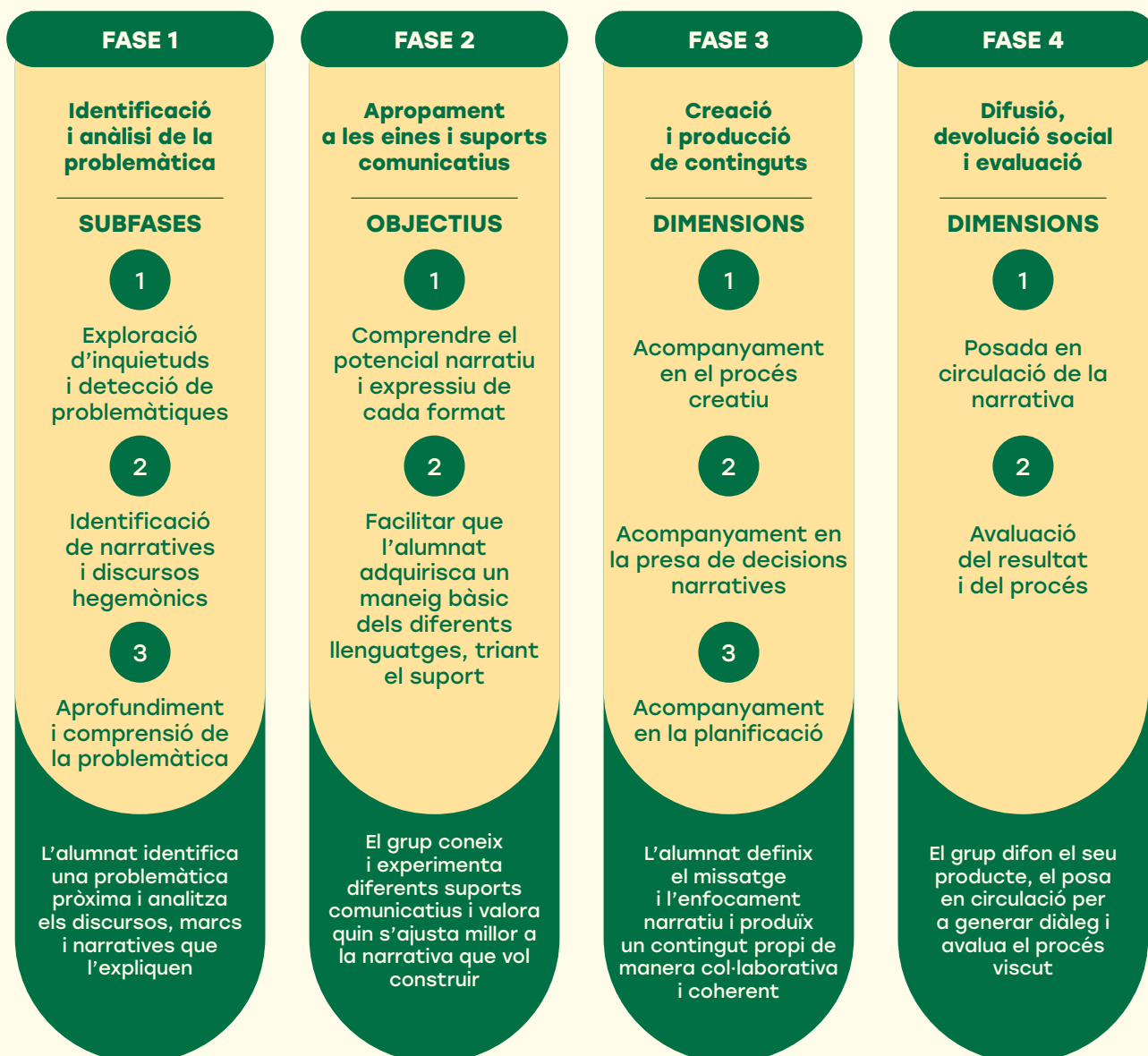
L'avaluació es pot abordar des de dues dimensions complementàries: el **producte final** i el **procés desenvolupat**. En relació amb el producte, es poden valorar aspectes com la qualitat comunicativa, la claredat i coherència del missatge, l'adequació al format triat o la seua capacitat per generar reflexió i obrir noves preguntes. Pel que fa al procés, resulta especialment rellevant atendre la participació i implicació de l'alumnat, l'organització del treball i la presa de decisions en grup, el desenvolupament del pensament crític i el grau d'autonomia assolit al llarg del laboratori. Aquesta doble mirada permet valorar no només el que s'ha produït, sinó també com s'ha construït l'aprenentatge.

Aquest procés es pot recolzar en **diferents eines**: rúbriques d'autoavaluació i de coavaluació entre iguals o llistes de comprovació i valoració per part del professorat, juntament amb espais de diàleg obert on l'alumnat pugui expressar com ha viscut el procés, què li ha resultat significatiu i què canviaria en futures experiències.

A més, aquest moment pot obrir una breu mirada cap al futur, convidant el grup a pensar com podrien continuar desenvolupant aquest tipus d'iniciatives, quines altres temàtiques els agradaria abordar o com podrien aplicar l'aprenentatge en altres contextos.

El tancament d'aquesta fase permet que l'alumnat prenga consciència del valor del treball realitzat, integri els aprenentatges adquirits i reconegui la seua capacitat per analitzar la realitat i participar-hi des d'una posició més activa, crítica i compromesa. D'aquesta manera, el laboratori no s'entén com una experiència puntual, sinó com un procés que pot continuar generant noves formes de mirar, narrar i transformar l'entorn.

A continuació, es presenta una taula resum, a tall de síntesi, de les fases plantejades:

4.3 ALGUNES ORIENTACIONS PRÀCTIQUES I METODOLÒGIQUES

Els LNT constitueixen una proposta flexible que es pot adaptar a diferents contextos educatius, nivells i realitats d'aula. Tot i que la seqüència presentada a l'apartat anterior ofereix una estructura clara per a la seua implementació, és important considerar algunes orientacions que faciliten el seu desenvolupament i permeten ajustar el procés a les característiques de cada grup.

FLEXIBILITAT EN L'ORDRE DE LES FASES

Tot i que el procés es planteja de forma progressiva, no s'ha d'entendre com una seqüència rígida. En particular, les fases I (Identificació de la problemàtica) i II (Apropament als suports comunicatius) poden invertir-se en funció del context.

En alguns casos, pot resultar pedagògicament útil començar per l'exploració dels formats (podcast, fanzine, fotovoz, etc.), de manera que l'alumnat comprega prèviament les possibilitats expressives de cada suport. Això pot facilitar posterior-

ment l'elecció de la temàtica, en permetre que el grup pensi des de l'inici en com vol narrar la realitat.

Aquesta opció resulta especialment útil amb alumnat més jove o amb grups que necessiten un punt de partida més pràctic i creatiu.

DIFERENTS FORMES D'ORGANITZAR EL TREBALL A L'AULA

L'organització del treball es pot adaptar en funció dels objectius, el temps disponible i els recursos.

Una possibilitat és treballar en petits grups, assignant a cadascú un suport comunicatiu diferent. Aquesta opció afavoreix l'experimentació amb llenguatges diversos i permet que l'alumnat explore diferents formes d'expressió dins d'un mateix procés.

Una altra opció consisteix que tot el grup treballi sobre un únic format, organitzant la producció en diferents seccions o rols (per exemple, diferents episodis d'un podcast o diferents pàgines d'un fanzine). Aquesta modalitat facilita la cohesió del producte final i sol ser més manejable en contextos amb temps ajustats o amb menor disponibilitat de recursos.

En ambdós casos, és fonamental definir amb claredat els rols, les tasques i els temps de treball per assegurar una participació equilibrada.

INCORPORACIÓ DE L'AUTOBIOGRAFIA COM A RECURS PEDAGÒGIC

Tot i que l'enfocament dels LNT és fonamentalment col·lectiu, en determinats moments pot ser útil introduir una dimensió autobiogràfica. Convidar l'alumnat a reflexionar sobre com els discursos hegemònics travessen la seua pròpia experiència, pot ajudar a connectar l'anàlisi social amb la vivència personal, generant major implicació i sentit.

Aquesta estratègia es pot utilitzar com a punt de partida en les primeres fases del laboratori o com a activitat puntual dins del procés. En qualsevol cas, s'ha de plantejar sempre com una opció voluntària i desenvolupar-se en un entorn de confiança, evitant l'exposició forçada o l'ús superficial d'experiències personals.

CLIMA DE CONFIANÇA I ACOMPANYAMENT DOCENT

El treball amb narratives implica abordar temes que poden generar posicionaments, emocions o desacords. Per això, la creació d'un clima de respecte, escolta i seguretat és una condició imprescindible per al desenvolupament del laboratori. Això implica establir acords bàsics de convivència, cura del llenguatge i escolta activa des de l'inici del procés.

El professorat exerceix un paper com a facilitador del procés: acompanya el diàleg, regula la participació, mitjana en possibles tensions i assegura que totes les veus tinguen espai. Aquest acompanyament no consisteix a dirigir les respostes, sinó a sostenir el procés perquè el grup pugui reflexionar i construir.

PLANIFICACIÓ REALISTA DEL TEMPS I DELS RECURSOS

Tot i que els LNT no requereixen grans recursos tècnics, sí que necessiten una planificació clara del temps disponible. Convé

definir prèviament quantes sessions es dedicaran a cada fase, quins materials seran necessaris i com s'organitzarà el treball.

Una planificació realista evita que la fase de creació es vegi limitada per falta de temps o que el procés es dilueixi sense arribar a concretar-se en un producte final. Alhora, és important mantenir cert marge de flexibilitat per adaptar-se al ritme del grup.

CONNEXIÓ AMB L'ENTORN I SENTIT SOCIAL DEL PROCÉS

Sempre que siga possible, resulta recomanable vincular els productes narratius amb espais reals de difusió i diàleg, tant dins com fora del centre educatiu. Això pot incloure activitats com presentacions públiques, exposicions, col·laboracions amb entitats locals o difusió en canals del propi centre.

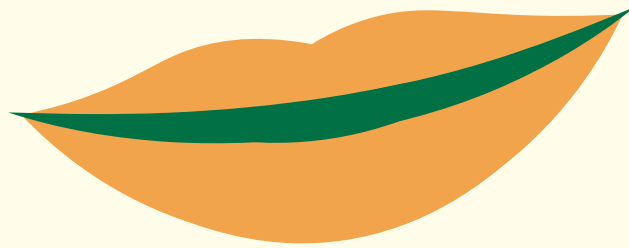
Aquesta connexió reforça el sentit del laboratori, ja que permet que l'alumnat percebi que el seu treball té un impacte més enllà de l'aula i que les seues narratives formen part d'una conversa social més àmplia.

POSSIBILITAT D'AMPLIAR I DIVERSIFICAR ELS FORMATS COMUNICATIUS

Tot i que en aquesta guia es desenvolupen amb més profunditat tres suports (fanzine, podcast i fotovoz), l'enfocament dels LNT no es limita a aquests formats. És possible incorporar altres llenguatges i eines en funció del context, els interessos de l'alumnat i els recursos disponibles.

Entre altres opcions, es poden explorar formats com el vídeo participatiu, el teatre fòrum, les campanyes digitals, les exposicions interactives o propostes híbrides que combinen diferents llenguatges. El rellevant no és el format en si, sinó la seua capacitat per construir una narrativa coherent, situada i amb intenció transformadora.

Aquestes orientacions no modifiquen l'estructura principal dels Laboratoris, però sí que en faciliten la implementació i permeten que el professorat adapte la metodologia als seus objectius, temps i realitats. La seua finalitat és oferir criteris clars que ajuden a sostenir la coherència pedagògica de l'enfocament, alhora que s'aprofiten les possibilitats creatives i participatives que ofereix cada procés.

5.

RECURSOS COMUNICATIUS PER NARRAR EL CANVI

5.1. FANZINE

QUÈ ÉS UN FANZINE?

Un fanzine és una publicació autogestionada i independent que permet comunicar idees i missatges de manera creativa i accessible. El seu valor no rau en la perfecció tècnica, sinó en la seua capacitat per expressar una mirada pròpia mitjançant un llenguatge directe, visual i experimental.

Històricament vinculat a moviments contraculturals i a l'enfocament Do It Yourself (fes-ho tu mateixa/o), el fanzine destaca per la seua accessibilitat: qualsevol persona pot crear-lo amb recursos senzills, combinant text i imatge sense necessitat de coneixements tècnics avançats.

En el marc dels LNT, el fanzine esdevé una eina especialment potent per qüestionar discursos hegemònics, visibilitzar realitats i construir relats propis des d'una perspectiva crítica, alhora que permet experimentar amb llenguatges narratius alternatius (visual, simbòlic, irònic o poètic).

A la pràctica, permet a l'alumnat traduir reflexions complexes en peces breus, creatives i comunicables.

TIPUS DE FANZINE MÉS HABITUALS

Tot i que hi ha múltiples formats i estils, en el context educatiu es poden diferenciar dues grans categories:

- **Fanzines informatius o temàtics:** centrats a explicar, visibilitzar o analitzar una problemàtica social concreta. Es poden abordar en profunditat temes concrets com el feminisme, l'ecologia, el racisme o la salut mental, etc. a través de textos breus, assajos, reflexions, entrevistes, testimonis o dades.
- **Fanzine artístics:** publicacions orientades a transmetre idees o emocions a través de l'ús de recursos visuals com el collage, la il·lustració, el dibuix, el còmic o la poesia visual, posant especial atenció a la part estètica.

A la pràctica, ambdós enfocaments es combinen, generant productes híbrids que integren anàlisis i expressió creativa.

El fanzine pot realitzar-se en format analògic, digital o combinant tots dos. L'elecció dependrà dels recursos disponibles i dels objectius del grup. En qualsevol cas, es tracta d'un format molt accessible que es pot desenvolupar amb materials molt senzills, la qual cosa facilita la seua implementació a l'aula sense necessitat de recursos específics.

QUÈ ES NECESSITA PER ELABORAR UN FANZINE?

1. Fanzine analògic (imprès)

- Paper (A4 o A5)
- Tisores, enganxament, cinta adhesiva
- Retoladors, bolígrafs, llapis
- Revistes, diaris, fotografies o altres materials per retallar
- Grapadora, fil o altres sistemes d'enquadernació
- Fotocopiadora o impressora

2. Fanzine digital

- Ordinador o tablet
- Programes senzills de maquetació (per exemple, Canva o Scribus)
- Imatges pròpies o lliures de drets
- Eines bàsiques d'edició gràfica

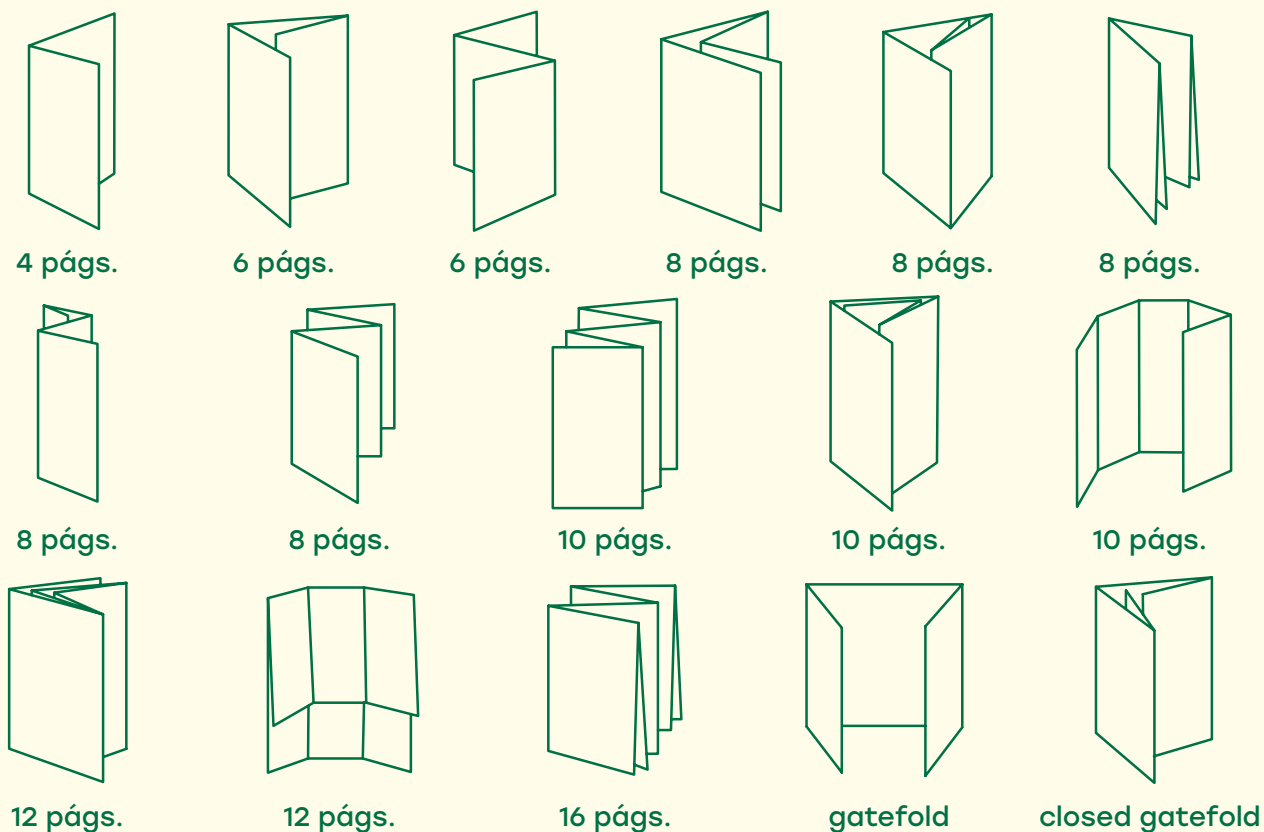
3. Eines clau per a la planificació

- **Planillo:** esquema previ que permet organitzar el contingut del fanzine: què anirà a cada pàgina, quin tipus de contingut s'inclourà i com es distribuirà. Facilita l'organització del contingut i la coherència narrativa del producte final.

1	2	3	4	5	6	7	
8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30	31
32	33	34	35	36	37	38	39
40	41	42	43	44			

Nº de pàgines a encuadernar grapat:
 4 / 8 / 12 / 16 / 20 / 24 / 28 / 32 / 36 / 40 / 44

- **Croquis de doblat:** maqueta que indica com es plou el fanzine i en quin ordre apareixen les pàgines. És especialment important en formats artesanals (mini-zines), ja que condiciona l'estructura del contingut.

- **Imposició de pàgines en quadernet bàsic:** procés d'organització de les pàgines en l'ordre adequat perquè, una vegada imprés, doblegat i/o engrapat, la lectura seguisca la seqüència correcta.

COM ELABORAR UN FANZINE PAS A PAS?

El procés de creació del fanzine es vincula directament amb la fase de producció del laboratori i combina planificació, creativitat i revisió.

1. Definir el missatge principal: Què volem comptar? Quina idea, denúncia o mirada volem transmetre?

2. Elegir el format: tipus de fanzine i doblat (mini-zine, quadro, digital), així com el nombre de pàgines. Aquesta decisió condiciona l'estructura del contingut.

3. Omplir el planet i organitzar les seccions del fanzine: portada, presentació, pàgines temàtiques, elements visuals, contraportada.

4. Recopilar els materials necessaris per elaborar les diferents seccions: textos, entrevistes, imatges, cites, dades, dibuixos, fotografies o qualsevol element que contribueix a construir el relat.

5. Crear els continguts del fanzine. En aquesta fase s'elaboren peces breus combinant textos (reflexions, microrelats, titulars), collage i imatge, il·lustració, metàfores visuals, entrevistes o testimonis.

6. Muntar i editar el fanzine: organitzar el contingut a les pàgines, revisar la coherència i narrativa, la llegibilitat i la relació entre text i imatge.

7. Reproduir i difondre: fotocopiar, imprimir, encuadernar o exportar en format digital. El fanzine es pot compartir al centre educatiu, en xarxes socials i en diferents espais comunitaris: biblioteques, clubs juvenils, etc.

ACTIVITATS PER INTRODUIR-SE EN EL MÓN DEL FANZINE

Aquestes propostes permeten que l'alumnat pugui familiaritzar-se amb el llenguatge del fanzine durant la fase II d'apropament a les eines.

Activitat 1: Collage Conceptual

- **Objectiu:** representar visualment un concepte clau vinculat a una problemàtica treballada.
- **Materials:** revistes, retalls, tisores, enganxament, retoladors, fulla A4.
- **Desenvolupament:** cada participant selecciona un concepte complex relacionat amb la problemàtica en qüestió (per exemple: desigualtat, identitat, antropocentrisme, cures o discriminació, si es pretén reflexionar sobre el masclisme).

I el representa mitjançant una composició visual elaborada mitjançant la tècnica del collage. Un cop elaborat, l'alumnat comparteix amb la resta del grup la seua creació, explicant les decisions que ha pres i el que ha volgut representar.

Aquesta activitat permet treballar la capacitat de síntesi visual i es pot integrar directament en el fanzine final. A més, es pot dinamitzar, per exemple, fent que la resta del grup hagi d'endevinar la paraula de què es tracta.

Activitat 2: MEMEtopia

- **Objectiu:** explorar l'humor, la ironia i el llenguatge visual com a eines crítiques.
- **Desenvolupament:** cada alumne o alumna selecciona una imatge (fotografia, escena quotidiana, fotograma...) a la qual afegeix un text breu que funcione com a meme, amb intenció crítica, humorística o reflexiva. Posteriorment ho comparteix amb la resta del grup, i es procedeix a analitzar el missatge que transmet i els marcs que activa en cada persona.

Els resultats d'aquestes activitats es poden incorporar directament en el fanzine com a seccions artístiques o de crítica social.

5.2. PODCAST

QUÈ ÉS UN PODCAST?

Un podcast és un contingut sonor digital que es pot escoltar en qualsevol moment i des de diferents dispositius. Es tracta d'una peça d'àudio –breu o de més durada– que combina veu, música i efectes per comunicar idees, històries o anàlisis.

A diferència de la ràdio tradicional, el podcast permet una producció flexible i accessible, la qual cosa facilita el seu ús a l'aula sense necessitat de recursos tècnics complexos.

En el marc dels LNT, el podcast s'utilitza com una eina per desenvolupar l'expressió oral i l'argumentació, així com per analitzar i reformular discursos des d'una perspectiva crítica. A més, permet construir relats propis a partir de la veu i experimentar amb el llenguatge sonor com a mitjà narratiu.

A més, permet treballar amb formats diversos: entrevistes, debats, càpsules informatives, testimonis o petites peces de ficció sonora.

QUÈ ES NECESSITA PER ELABORAR UN PODCAST?

El podcast és un format accessible que no requereix equipament especialitzat. Amb recursos bàsics és possible obtenir resultats de qualitat adequats per a un projecte educatiu.

Maquinari bàsic

- Telèfon mòbil amb gravadora d'àudio
- Ordinador (portàtil o de sobretaula)
- Auriculars (per revisar la qualitat del so)
- Micròfon extern (opcional, però recomanable)

Programari de gravació i edició

- Programes d'edició com Audacity (programari lliure i d'ús senzill)
- Plataformes per a la publicació del podcast (opcional): iVoox o SoundCloud

Recursos complementaris

- Música lliure de drets
- Bancs d'efectes sonors gratuïts
- Escaleta o guió

COM ELABORAR UN PODCAST PAS A PAS?

El procés de creació d'un podcast combina planificació, producció i edició, i s'integra en la fase de creació del laboratori.

1. Definir l'enfocament del podcast: determinar el tema, el missatge principal i l'objectiu comunicatiu. Definir també el format (entrevista, debat, càpsula, relat sonor), el to (informatiu, crític, narratiu, etc.) i la durada aproximada.

2. Elaborar l'escaleta o guió per estructurar el contingut del podcast. Aquest pot incloure una introducció i presentació, el desenvolupament per blocs o seccions, la formulació de preguntes (en el cas d'entrevistes) o la redacció de textos (en seccions informatives). No necessita ser un document complex, però sí clar i funcional.

3. Gravar les veus i els materials sonors. La gravació es pot realitzar amb la gravadora del mòbil o amb una gravadora externa.

Algunes recomanacions bàsiques:

- Gravar a prop del micròfon.
- En entrevistes, és recomanable que les respostes incloguen part de la pregunta, per facilitar l'edició posterior.
- Evitar espais amb ressò o soroll.
- Intentar vocalitzar i mantenir un ritme adequat.
- Repetir preses si és necessari.
- Gravar més material del que s'utilitzarà.

4. Editar l'àudio. En aquesta fase s'organitza, neteja i millora el contingut gravat. Amb eines com Audacity es poden aplicar efectes bàsics:

- Amplificar: augmenta el volum d'una pista sense perdre qualitat.
- Aparèixer / Esvair progressivament (Fade In / Fade Out): serveix per unir pistes amb suavitat o per introduir música de fons sense brusquedats.
- AutoDuck: redueix automàticament la música quan entra la veu. Consell: la pista base s'ha de situar a la part superior i es pot utilitzar la corba predeterminada.
- Reverberació / Eco / Distorsió: efectes creatius per dramatitzar, ambientar o modificar veus i sons. Es recomana utilitzar-los amb moderació per no saturar el missatge.

L'objectiu no és realitzar una edició tècnica complexa, sinó assolir un àudio clar, coherent, dinàmic i comprensible.

5. Publicar i difondre: el podcast es pot compartir a través de diferents canals com la web o les xarxes socials del centre educatiu mitjançant plataformes d'àudio com iVoox o SoundCloud. Es pot a més difondre mitjançant codis QR integrats en cartells, fanzines o exposicions.

És important recordar que la difusió forma part del procés, ja que l'objectiu dels laboratoris no és només produir narratives de manera col·lectiva, sinó també posar-les en circulació.

ACTIVITATS PER INTRODUIR-SE EN EL MÓN DEL PODCAST

Aquestes propostes permeten que l'alumnat es familiaritze amb el llenguatge sonor durant la fase II d'apropament als formats.

Activitat 1: Minisondeig “Què penses sobre...?”

- **Objectiu:** familiaritzar-se amb l'estructura bàsica d'un podcast, practicar l'elaboració d'un microguion i experimentar amb la gravació de veu, la música de fons i una edició senzilla.
- **Materials:** mòbil amb gravadora, ordinador amb programari d'edició d'àudio (Audacity), paper per elaborar un microguion i música lliure de drets.
- **Desenvolupament:** l'activitat comença amb l'elecció, per part de cada grup, d'una pregunta breu vinculada a la temàtica del laboratori, com per exemple què penses sobre la pressió estètica? A partir d'aquesta pregunta, l'alumnat pot elaborar un micro-guio de poques línies en què s'incloga una petita presentació del tema –preferiblement acompanyat de música de fons–, la formulació de la pregunta, una recollida de respostes breus i una frase final, a tall de tancament o conclusió.

Un cop definits els textos del guio, el grup realitza la gravació en un espai el més silenciós possible, prestant atenció a la claredat de la veu. Posteriorment, l'àudio s'edita utilitzant les eines bàsiques esmentades, incorporant la música d'entrada i sortida de manera progressiva, ajustant el volum de la veu si és necessari i equilibrant la relació entre veu i música.

L'activitat pot finalitzar amb una escolta col·lectiva, en la qual s'analitzen les peces produïdes i es reflexiona sobre com el to, l'entonació o l'ambientació sonora influeixen en la forma en què es percep el missatge.

Activitat 2: Microrelat sonor

- **Objectiu:** explorar les possibilitats expressives del so creant una petita escena narrativa que combine veu, música i efectes.
- **Materials:** mòbil amb gravadora, ordinador amb programari d'edició d'àudio (Audacity), paper per elaborar el relat, biblioteca de sons (passos, pluja, portes, ambient escolar...) i música lliure de drets.
- **Desenvolupament:** el grup parteix de l'elecció d'una situació o relat breu relacionat amb la temàtica treballada al laboratori, com per exemple, el relat d'una ecotopia o la descripció d'un futur més sostenible en el context del canvi climàtic.

A partir d'aquesta idea, l'alumnat elabora un guio sonor en el qual es defineix què ocorre en l'escena, qui intervé, què es diu i quins sons acompanyen cada moment.

Amb el guio com a referència, es procedeix a la gravació de les veus i a la selecció dels efectes sonors que ajuden a construir l'atmosfera de l'escena. En la fase d'edició, aquests elements es combinen ajustant volums, incorporant música de fons i utilitzant efectes com el ressò o la reverberació per situar l'oient en un determinat espai o estat emocional.

Finalment, les peces es poden presentar a l'aula, obrint un espai d'intercanvi en el qual l'alumnat puga compartir les sensacions que li transmet cada relat.

NOTA TÈCNICA: FORMATS D'ÀUDIO

Els podcasts solen exportar-se en format .mp3, ja que és un format lleuger i compatible amb la majoria de plataformes i dispositius. Tanmateix, alguns àudios –com els enviats a través d'aplicacions de missatgeria– poden trobar-se en format .ogg, cosa que pot dificultar la seua edició o reproducció en determinats programes.

En aquests casos, és recomanable utilitzar eines de conversió senzilles que permeten transformar els arxius a formats més compatibles abans de treballar-hi.

Per facilitar la implementació d'aquest recurs a l'aula, a continuació, s'inclouen una sèrie de codis QR que donen accés a eines i recursos útils per a la creació de podcasts:

- **Programari d'edició d'àudio:** Audacity
- **Llibreria de sons gratuïta:**
 - Biblioteca de sons de la Xarxa Telemàtica educativa de Catalunya
 - Hooksounds
- **Convertidor de formats d'àudio:** Convertio

5.3. FOTOVOZ

QUÈ ÉS UN FOTOVOZ?

El FotoVoz és una metodologia de recerca-acció participativa que combina fotografia i text per expressar idees, percepcions i experiències al voltant d'una temàtica concreta.

Tot i que aquesta metodologia constitueix un procés en si mateix, en el marc dels LNT s'utilitza principalment com un recurs comunicatiu que permet construir relats a partir d'imatges acompanyades de textos breus.

El seu potencial educatiu rau en el el seu alumnat a observar el seu entorn de manera conscient, qüestionar què mira i com el mira, i reflexionar sobre els significats que atribuïm a les imatges. D'aquesta manera, no es tracta només de “produir imatges”, sinó de construir una mirada crítica i situada sobre la realitat.

A més, el FotoVoz facilita el pas de l'individual al col·lectiu, permetent que les experiències personals s'articulen en relats compartits amb sentit social.

QUÈ ES NECESSITA PER ELABORAR UN FOTOVOZ?

El FotoVoz és un recurs accessible que es pot desenvolupar amb materials senzills, la qual cosa facilita la seua implementació a l'aula:

- Telèfons mòbils amb càmera
- Impressora o servei de revelatge (opcional)
- Fulls, cartolines o panells per a l'exposició
- Tisores, enganxament, cinta adhesiva, retoladors

No cal disposar de càmeres professionals. El rellevant no és la qualitat tècnica de la imatge, sinó la intenció comunicativa, la mirada i la relació entre la fotografia i el text.

COM ELABORAR UN FOTOVOZ PAS A PAS?

1. Realitzar o seleccionar una fotografia significativa. Cada participant pren o selecciona una imatge que represente algun aspecte rellevant de la temàtica treballada. Pot tractar-se d'una fotografia directa (una escena concreta) o d'una imatge més simbòlica (un objecte, un detall o una metàfora visual).

2. Elaborar la narració individual. Cada fotografia s'acompanya d'un text breu que explique el seu significat: què representa, per què ha estat escollida i quin missatge vol transmetre. Aquest text pot adoptar diferents formes, com una reflexió personal, un microrelat, una frase evocadora o una descripció simbòlica.

3. Compartir i dialogar en grup. L'alumnat presenta les seues imatges i textos a la resta del grup. Aquest moment d'intercanvi permet identificar diferents interpretacions, reconèixer experiències compartides i prendre consciència de la diversitat de mirades presents en el grup.

4. Construir un relat col·lectiu. A partir de les aportacions individuals, el grup elabora un missatge col·lectiu que sintetitze les idees més rellevants sorgides durant el procés: preocupacions compartides, aprenentatges o posicionaments col·lectius.

5. Dissenyar l'exposició. Es defineix com es presentaran les imatges i els textos: organització de l'espai, estructura narrativa (per temes, emocions o categories), inclusió del missatge col·lectiu i possibles elements complementaris com codis QR amb àudios explicatius. L'objectiu és construir un recorregut visual coherent que permeta comunicar el missatge del grup.

6. Exposar i compartir. El FotoVoz es presenta al centre educatiu o en espais comunitaris. L'exposició actua com un dispositiu de diàleg que permet compartir les narratives construïdes i generar reflexió en altres persones.

ACTIVITATS PER INTRODUIR-SE EN EL MÓN DEL FOTOVOZ

Abans d'iniciar les fases per construir una exposició mitjançant el llenguatge del Fotovoz, és recomanable iniciar l'alumnat en dinàmiques d'interpretació visual i de construcció de significat a partir d'una imatge. Aquestes dues activitats poden funcionar com a primer contacte amb la mirada crítica que requereix aquest recurs.

Activitat 1: Dixit visual (interpretació d'imatges)

- **Objectiu:** explorar com una mateixa imatge pot generar significats diversos i desenvolupar la capacitat d'interpretació simbòlica.
- **Materials:** cartes visuals (com la baralla [Cuidar és una altra història](#)) o altres imatges evocadores.
- **Desenvolupament:** cada participant selecciona una imatge que li resulte suggerent i li assigna un títol o una frase breu que capture el seu significat. A continuació, comparteix únicament aquest títol amb el grup, sense mostrar la imatge. La resta de participants intenta imaginar quin tipus d'imatge podria correspondre a aquesta frase.

Després, es revela la imatge original i es comparen les diferents interpretacions que han sorgit. Aquest contrast permet evidenciar com una mateixa proposta pot donar lloc a lectures molt diferents, en funció de l'experiència, la sensibilitat o els marcs de cada persona.

Activitat 2: Una mateixa imatge, molts significats

- **Objectiu:** prendre consciència de com les experiències personals influeixen en la interpretació de les imatges i en la construcció de significat.
- **Materials:** una fotografia comuna per a tot el grup.
- **Desenvolupament:** es presenta una mateixa imatge a tot el grup i es convida cada participant a escriure un títol o una frase que expresse què li suggereix. Un cop recollides les propostes, es comparteixen en veu alta sense establir jerarquies ni valoracions.

A partir d'aquest intercanvi, s'obre un espai de reflexió en el qual s'analitzen les diferències entre les interpretacions, les emocions que emergeixen i els elements que cada persona ha destacat. Aquest procés permet evidenciar com la mirada no és neutra, sinó que està condicionada per experiències, valors i contextos.

NOTA ÈTICA SOBRE L'ÚS D'IMATGES

El treball amb fotografia implica una responsabilitat que convé abordar de manera explícita a l'aula. És important recordar que no s'han de fotografiar persones identificables sense el seu consentiment, ni registrar situacions íntimes o sensibles que puguin vulnerar la seua privacitat.

Així mateix, convé evitar l'aparició de dades personals visibles (com adreces, matrícules o noms complets) i prestar atenció al altri que les imatges no resulten estigmatitzants, invasives o irrespectuoses.

Quan siga necessari representar persones, es poden utilitzar alternatives com plànols de mans, ombres, siluetes o detalls que no permeten la seua identificació.

Integrar aquestes pautes no només protegeix les persones, sinó que també contribueix a desenvolupar una mirada ètica i responsable en l'ús de la imatge.

SÍNTESIS DE L'APARTAT

Els tres recursos presentats –fanzine, podcast i fotovoz– mostren diferents formes de traduir la reflexió crítica en narratives comunicables, utilitzant llenguatges i suports propers a l'alumnat.

Cadascun d'ells ofereix possibilitats específiques en funció del tipus de missatge que es vol construir, les habilitats del grup i els recursos disponibles. A continuació, es presenta un quadre resum que recull de forma sintètica les seues principals característiques, amb l'objectiu de facilitar la seua comparació i orientar l'elecció del format més adequat en cada procés.

Com a recurs de suport, s'inclouen a més tres presentacions didàctiques interactives centrades en el fanzine, el podcast i la fotovoz, que poden facilitar la introducció de cada suport a l'aula per part del professorat:

PODCAST

Programa de ràdio

Micròfon /
Gravadora de veu

Programari edició
d'àudio (Audacity)

Guió i continguts

FANZINE

Revista

Retallades, textos,
codis QR, còmics...

Programari o programes
d'edició d'imatge
(Canva, Scribus)

Planillo i Croquis
(en edició impresa)

FOTOVOZ

Exposició

Càmera, arxius
fotogràfics, textos

Programari o programes
d'edició d'imatge
(Canva, GIMP, Inkscape)

Material de
papereria i suports

- [Presentació interactiva per introduir el suport comunicatiu del fanzine](#)

- [Presentació interactiva per introduir el suport comunicatiu del podcast](#)

- [Presentació interactiva per introduir el suport comunicatiu del fotovoz](#)

6.

**EXPERIÈNCIES
DE LABORATORIS
DE NARRATIVES
TRANSFORMADORES
AMB JOVES**

Les següents experiències mostren com els LNT es concreten en contextos reals. No es presenten com a models tancats, sin6 com a exemples que poden replicar-se i adaptar-se.

6.1. PER LA IGUALTAT

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** IES Tierno Galv6n (Moncada), IES Jordi de Sant Jordi (Val6ncia) i organitzaci6 EPRODEP (Guatemala)
- **Etapla educativa:** Cicles Formatius i educaci6 no formal
- **N6 de participants:** 25 persones
- **Durada del proc6s:** 5 sessions amb cada grup

DESCRIPCI6 DEL LABORATORI

- **Tem6tica central:** Igualtat de g6nere i estrat6gies comunit6ries enfront de les desigualtats i viol6ncies.
- **Formats utilitzats:** Fotovoz. Narratives visuals i exposici6 fotogr6fica.
- **Descripci6 breu del proc6s:** Partint de la pregunta sobre com lluitar comunit6riament per la igualtat de g6nere, els grups van identificar desigualtats i viol6ncies en els seus contextos, aix6 com experi6ncies de suport mutu i resist6ncia, que van plasmar en una s6rie d'imatges i narratives col6ctives.

APRENTATGES CLAU

- Identificaci6 de desigualtats i viol6ncies de g6nere en diferents contextos.
- Reconeixement de la sororitat i el suport comunitari com a eines de transformaci6.
- 6s de la fotografia com a mitj6 de den6ncia i sensibilitzaci6.
- Connexi6 entre realitats valencianes i guatemalenques.

PRODUCTE I DIFUSI6

- **Descripci6 breu del resultat:** Col6lecci6 de fotografies i narratives col6ctives sobre igualtat de g6nere, cures comunit6ries i resist6ncia.
- **Enlla6 als productes generats:** [Fotovoz Per la igualtat](#)

6.2. FANZINESTELL6S

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** IES Vicent Andr6s Estell6s (Burjassot)
- **Etapla educativa:** 1r de Batxillerat
- **N6 de participants:** 28 persones aprox.
- **Durada del proc6s:** 8 sessions

DESCRIPCI6 DEL LABORATORI

- **Tem6tica central:** Problem6tica de les addiccions vinculades tant al consum de subst6ncies com a la tecnologia o al joc, des d'una mirada cr6tica i preventiva.

- **Formats utilitzats:** Fanzine. Il·lustració, collage, pintura, escriptura creativa.
- **Descripció breu del procés:** L'alumnat va triar treballar les addiccions després d'un procés inicial de diàleg i exploració col·lectiu. Va rebre sessions formatives sobre prevenció, impactes i tractament de les addiccions. Posteriorment, va participar en un taller pràctic de creació de fanzines com a eina d'expressió i sensibilització social.

APRENTATGES CLAU

- Comprensió crítica de les addiccions i els seus impactes.
- Reflexió sobre prevenció, acompanyament i sensibilització social.
- Ús de tècniques artístiques com il·lustració, collage i escriptura creativa.
- Aprenentatge bàsic de maquetació digital i edició col·lectiva.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine col·lectiu sobre addiccions, elaborat en format físic i digital.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine Addiccions](#)

6.3. AKELARRE PA K LADREN

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** IES Jordi de Sant Jordi (València)
- **Etapla educativa:** Formació Professional
- **Nº de participants:** 15 persones
- **Durada del procés:** 8 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Androcentrisme i construcció patriarcal del coneixement científic i els seus efectes sobre els cossos, la sexualitat i la vida de les dones.
- **Formats utilitzats:** Fanzine col·laboratiu. Recerca participativa, il·lustració, collage, escriptura creativa i reflexió col·lectiva.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori va sorgir de l'interès de les estudiants per analitzar com el patriarcat ha condicionat la ciència i la percepció social del cos de les dones. Van investigar falses creences, discursos pseudocientífics, caça de bruixes i barreres d'accés de les dones a l'àmbit científic.

APRENTATGES CLAU

- Reconeixement del patriarcat com a sistema que travessa també la ciència.
- Anàlisi crítica de discursos pseudocientífics sobre les dones.
- Reflexió sobre cos, sexualitat i coneixement des d'una mirada feminista.
- Desenvolupament de capacitats de recerca i creació col·lectiva.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine col·laboratiu que qüestiona discursos patriarcals en la ciència i visibilitza altres mirades sobre cossos, sexualitat i coneixement.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine Akelarre pa k ladren](#)

6.4. CUIIDA2

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** Col·legi Santa Teresa (Alacant)
- **Etapla educativa:** 1r de Batxillerat
- **Nº de participants:** 35 persones
- **Durada del procés:** 7 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Igualtat de gènere i prevenció de les violències masclistes.
- **Formats utilitzats:** Podcast, producció sonora, guió radiofònic i comunicació digital.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori es va desenvolupar dins del projecte d'Aprenentatge-Servei Cuiida2, vinculat a l'assignatura de Filosofia. L'alumnat va investigar sobre desigualtats i violències masclistes per produir un podcast. L'experiència va formar part d'una estratègia més àmplia adreçada a la comunitat educativa, juntament amb l'elaboració de materials didàctics, continguts divulgatius i accions de sensibilització.

APRENTATGES CLAU

- Comprensió crítica de les violències masclistes.
- Desenvolupament de competències comunicatives i mediàtiques.
- Aprenentatge bàsic de guionització, gravació i producció sonora.
- Connexió entre continguts curriculars i acció social.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Podcast de sensibilització sobre igualtat de gènere i prevenció de violències masclistes.
- **Enllaç als productes generats:** [Podcast Cuiida2](#)

6.5. DESUBICADES

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** IES Jordi de Sant Jordi (València)
- **Etapla educativa:** Formació Professional
- **Nº de participants:** 15 persones
- **Durada del procés:** 6 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Comunicació amb perspectiva de gènere, relacions afectives, publicitat i estereotips.
- **Formats utilitzats:** Podcast, producció sonora, guió radiofònic i comunicació digital.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori es va desenvolupar en el marc del projecte EMPODERATEP. El procés va incloure recerca, anàlisi crítica de continguts mediàtics, elaboració de guions, gravació i edició. L'experiència va permetre qüestionar com els mitjans i la publicitat construeixen imaginaris socials desiguals.

APRENTATGES CLAU

- Desenvolupament de competències mediàtiques i digitals.
- Anàlisi crítica de publicitat, estereotips i relacions socials.
- Millora d'habilitats comunicatives orals i narratives.
- Enfortiment del treball col·laboratiu i l'autogestió grupal.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Dos podcasts digitals, un sobre relacions afectives i un altre sobre publicitat i estereotips de gènere.
- Enllaç als productes generats: [Publicitat](#) i [Relacions](#)

6.6. ECOTOPIES: RELATS ECOSOCIALS

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** Col·legi Santa Teresa (Alacant)
- **Etapla educativa:** 1r de Batxillerat
- **Nº de participants:** 35 persones
- **Durada del procés:** 7 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Ecotopies, futurs sostenibles i societats justes i habitables.
- **Formats utilitzats:** Podcast, narratives digitals, recerca i producció sonora.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori va partir de la pregunta "com imaginar una societat futura més sostenible, justa i habitable". L'alumnat va investigar sobre sostenibilitat, energies renovables, consum responsable, models urbans ecològics i noves formes de convivència. També va analitzar referents de podcast narratiu i documental.

APRENTATGES CLAU

- Desenvolupament de consciència ecosocial i pensament crític.
- Imaginació de futurs sostenibles i socialment justos.

- Aprenentatge d'eines bàsiques de locució i edició sonora.
- Enfortiment de la creativitat, la comunicació i el treball col·laboratiu.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Podcast col·laboratiu sobre ecotopies i futurs sostenibles.
- **Enllaç als productes generats:** [Podcast Ecotopies](#)

6.7. COMUNICACIÓ NO VIOLENTA

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** Col·legi Santa Teresa (Alacant)
- **Etapla educativa:** 4t d'ESO
- **Nº de participants:** 17 persones
- **Durada del procés:** 6 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Comunicació no violenta, convivència, empatia i resolució pacífica de conflictes.
- **Formats utilitzats:** Fanzine, narratives transformadores, il·lustració i reflexió col·lectiva.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori es va desenvolupar en l'assignatura optativa d'Oratòria. L'alumnat va analitzar situacions quotidianes relacionades amb conflictes, escolta activa, empatia, emocions i respecte en la comunicació. Posteriorment, va investigar el format fanzine i va dissenyar missatges visuals i textuais.

APRENTATGES CLAU

- Desenvolupament de la competència comunicativa.
- Comprensió de la comunicació no violenta com a eina de convivència.
- Millora de l'expressió oral, escrita i visual.
- Enfortiment de l'empatia, l'escolta i la consciència emocional.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine en anglès sobre comunicació no violenta, convivència i relacions empàtiques.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine Comunicació No Violenta](#)

6.8. CUIDAR-NOS PER CUIDAR-NOS PER CUIDAR-NOS

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** CIPFP Vall d'Elda (Elda)
- **Etapla educativa:** 1r del Cicle Formatiu de Grau Superior d'Educació Infantil
- **Nº de participants:** 28 persones
- **Durada del procés:** 4 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Cures, sostenibilitat de la vida, prevenció de violències i transformació social.
- **Formats utilitzats:** Fanzine col·lectiu, dinàmiques participatives, joc coeducatiu, diàleg amb agents i creació gràfica.
- **Descripció breu del procés:** El procés va començar amb la presentació de l'organització EPRODEP sobre la realitat de les dones a Ciudad Quetzal, Guatemala. Després es van treballar les cadenes globals de cures, la interdependència, l'ecodependència i la pedagogia de les cures.

APRENTATGES CLAU

- Comprensió crítica de les cures com a qüestió política i social.
- Identificació de desigualtats en les cadenes globals de cures.
- Relació entre cures, prevenció de violències i interdependència.
- Desenvolupament de treball col·laboratiu i creació gràfica.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine col·lectiu sobre cures, transformació social i connexions entre realitats locals i globals.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine Cuidar-nos per cuidar](#)

6.9. (DES)IGUALTAT DE CURES

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** Institut Tècnic Professional PAX (València)
- **Etapla educativa:** 1r de Tècnic Superior d'Integració Social
- **Nº de participants:** 29 persones
- **Durada del procés:** 3 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Desigualtat en les cures, cadenes globals de cures i sostenibilitat de la vida.
- **Formats utilitzats:** Fanzine col·laboratiu, dinàmiques participatives, joc coeducatiu, diàleg amb agents socials i creació narrativa.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori va partir de l'experiència presentada per EPRODEP sobre dones a Ciudad Quetzal, Guatemala. L'alumnat va reflexionar sobre cadenes globals de cures, interdependència, ecodependència i pedagogia de les cures. Després va definir l'estructura i els continguts del fanzine combinant treball individual i col·lectiu.

APRENTATGES CLAU

- Comprensió de la dimensió global i desigual de les cures.
- Identificació de relacions entre cures, gènere i violències estructurals.
- Reflexió sobre interdependència i sostenibilitat de la vida.

- Desenvolupament de capacitats creatives, crítiques i col·laboratives.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine col·lectiu sobre desigualtat de cures, difós en espais educatius i digitals.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine \(Des\)igualtat de cures](#)

6.10. CURES

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** IES Tierno Galván (Moncada)
- **Etapla educativa:** Grau Mitjà en Atenció a Persones en Situació de Dependència
- **Nº de participants:** 29 persones
- **Durada del procés:** 2 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Cures, sostenibilitat de la vida i prevenció de violències estructurals.
- **Formats utilitzats:** Fanzine col·laboratiu, dinàmiques participatives, diàleg amb agents socials i creació gràfica.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori va situar les cures com una qüestió política, comunitària i vinculada a la prevenció de violències. Es va treballar a partir de l'experiència de l'organització EPRODEP i del projecte "Dona, jo sóc vida", connectant la realitat de dones a Ciudad Quetzal, Guatemala, amb la formació professional de l'alumnat. El grup va reflexionar sobre cadenes globals de cures, interdependència, ecodpendència i sostenibilitat de la vida.

APRENTATGES CLAU

- Reconeixement de les cures com a base de la sostenibilitat de la vida.
- Identificació de desigualtats estructurals vinculades a la cura.
- Relació entre formació professional, ètica de la cura i transformació social.
- Desenvolupament d'expressió creativa i treball col·laboratiu.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine col·lectiu sobre cures com a eina de transformació social.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine Cures](#)

6.11. MIGRACIÓ

CONTEXT DEL LABORATORI

- **Centre educatiu:** IES Valdebernardo (Vicálvaro)
- **Etapla educativa:** ESO, de 1r a 4t

- **Nº de participants:** 15 persones
- **Durada del procés:** 2 sessions

DESCRIPCIÓ DEL LABORATORI

- **Temàtica central:** Discursos d'odi cap a les persones migrants, prejudicis, violències i desigualtats.
- **Formats utilitzats:** Fanzine, creació audiovisual, narratives transformadores, il·lustració i reflexió col·lectiva.
- **Descripció breu del procés:** El laboratori es va desenvolupar amb Amazonas Violetes, grup de joves activistes de l'IES Valdebernardo. A través de dinàmiques participatives, les participants van analitzar com certs discursos socials i mediàtics generen por, rebuig i desconfiança cap a les persones migrants. El grup va desmuntar discursos danyosos i va construir narratives alternatives.

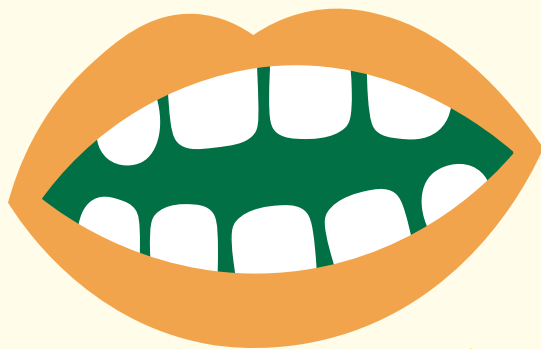
APRENTATGES CLAU

- Identificació de discursos d'odi i prejudicis envers persones migrants.
- Anàlisi crítica de mitjans, xarxes socials i narratives discriminatòries.
- Construcció de missatges alternatius basats en convivència i justícia social.
- Ús del fanzine com a eina de sensibilització i incidència.

PRODUCTE I DIFUSIÓ

- **Descripció breu del resultat:** Fanzine col·lectiu contra els discursos d'odi cap a les persones migrants i a favor de la diversitat i convivència.
- **Enllaç als productes generats:** [Fanzine Migració](#)

7.

DE LA CREACIÓ A L'ACCIÓ: NARRATIVES TRANSFORMADORES EN XARXES

Quan un grup finalitza un Laboratori de Narratives Transformadores, no només ha analitzat discursos i creat continguts: ha construït una mirada pròpia i col·lectiva sobre una problemàtica concreta. Compartir aquesta mirada forma part del procés. En aquest sentit, les xarxes socials poden convertir-se en un espai on aquestes narratives continuen el seu recorregut, dialoguen amb altres persones i amplien el seu abast.

Donar aquest pas implica traslladar el treballat a l'aula a l'espai digital i participar en el debat públic des d'una mirada crítica, creativa i responsable. No es tracta de convertir-se en "influencers", sinó d'entendre les xarxes socials com a espais de participació on l'après pot posar-se en circulació i generar impacte més enllà de l'aula.

Generar contingut crític en xarxes socials implica comunicar amb intenció. Suposa seleccionar un missatge, pensar com es vol transmetre i expressar-lo de forma clara, accessible i coherent amb els valors treballats. No es tracta únicament de difondre continguts, sinó d'intervenir en els marcs des dels quals s'interpreta la realitat: qüestionar relats dominants, obrir noves mirades i proposar formes més complexes i justes d'entendre-la.

Els productes elaborats durant el laboratori poden oferir una base especialment valuosa per a això. A partir d'un fanzine es poden extreure imatges, il·lustracions o titulars que funcionen com a publicacions visuals. D'un podcast es poden seleccionar fragments breus que esdevinguen petites peces sonores. I del FotoVoz es poden utilitzar fotografies acompanyades de textos o preguntes que conviden a la reflexió. Tot aquest material permet generar continguts breus, clars i connectats amb el procés viscut.

Aquestes peces es poden articular en petites accions comunicatives en xarxes: dues o tres publicacions connectades entre si, una mini-campanya amb un missatge central o una sèrie de continguts que sintetitzen les idees més rellevants del procés de laboratori viscut. L'objectiu no és tant produir grans campanyes de difusió, sinó compartir missatges que tinguin sentit per al mateix grup i que contribueixen a ampliar mirades, qüestionar estereotips o visibilitzar realitats que habitualment queden fora del focus.

En aquest procés, resulta fonamental també incorporar criteris d'ús responsable i ètic de les xarxes socials. És important comptar amb el consentiment de les persones que apareixen en les imatges i àudios, evitar la difusió de dades personals com s'ha comentat en apartats anteriors, tenir cura del llenguatge i no reproduir continguts que puguin resultar discriminatoris o danyosos. De la mateixa manera, és recomanable utilitzar imatges, músiques o recursos lliures de drets d'autor i ser conscients de l'impacte que pot tenir qualsevol publicació.

En definitiva, aquest apartat convida a entendre que també en l'entorn digital les i els joves poden ser agents actius, capaços d'aportar mirades més crítiques, més diverses i més humanes. El treballat als LNT es pot estendre més enllà de l'aula i esdevenir petites accions comunicatives que contribueixen a promoure entorns digitals més participatius, conscients i respectuosos.

7.1. ORIENTACIONS PER A LA GENERACIÓ DE CONTINGUT CRÍTIC EN XARXES

MENYS ÉS MÉS

Convé centrar-se en una idea clara per publicació. Els missatges senzills i ben formulats solen tenir més impacte que aquells que intenten abastar massa elements alhora.

TENIR EN COMPTE A QUI ES DIRIGEIX EL MISSATGE

L'ús d'un llenguatge proper i accessible facilita la comprensió. No cal recórrer a tecnicismes; les formes d'expressió pròpies del grup solen afavorir la connexió amb el públic.

ADAPTAR EL CONTINGUT AL FORMAT

En xarxes socials funcionen millor els missatges breus, les imatges clares i els àudios curts. En lloc de traslladar el producte complet del laboratori, resulta més efectiu seleccionar fragments significatius.

APROFITAR ELS RECURSOS GENERATS AL LABORATORI

Elements com un collage del fanzine, una frase del manifest, un fragment del podcast o una fotografia del FotoVoz poden esdevenir continguts coherents i amb sentit.

TENIR CURA DEL DISSENY

Les composicions senzilles, amb poc text i una estructura visual clara, faciliten la lectura i la comprensió del missatge.

FORMULAR PREGUNTES QUE CONVIDEN A LA REFLEXIÓ

Les preguntes afavoreixen la participació i el diàleg. Plantejar interrogants pot resultar més efectiu que oferir respostes tancades.

UTILITZAR L'HUMOR AMB CRITERI

L'humor pot ser una eina potent, sempre que no reproduisca estereotips ni ridiculitzi persones o col·lectius.

ATENDRE L'ÈTICA I LA SEGURETAT DIGITAL

És fonamental evitar la publicació d'informació personal o imatges sense consentiment, tenir cura de la privacitat i el llenguatge, i utilitzar recursos respectant els drets d'autor.

3.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

Arias García, M. Begoña, & Peris Lumbreras, Eugeni (2024). Laboratorios de narrativas transformadoras: propuesta educativa innovadora. *Crítica*, 1099, 16–23.

Andalusia Acull (s. f.). Cómo construir nuevas narrativas frente a las dinámicas de odio racistas y/o xenófobas. Andalusia Acull.

De Torres, Dani (2020). 10 criterios para la creación de narrativas alternativas eficaces sobre la diversidad. *Diversit*.

Martínez Merlo, Tania, & Herrero Oiárbal, Amaia (2022). Guia didàctica. Pensament crític i prevenció de discursos negacionistes entre la joventut. InteRed.

Peris Lumbreras, Eugeni (2023). Taller de fanzine [Presentació didàctica]. InteRed.

Peris Lumbreras, Eugeni (2023). PhotoVoice com a eina educativa [Presentació didàctica]. InteRed.

Peris Lumbreras, Eugeni (2023). Taller de podcast [Presentació didàctica]. InteRed.

Peris Lumbreras, Eugeni (2023). Laboratorios de narrativas transformadoras [Presentació didàctica]. InteRed.

Trull, Blanca (2025). Del repost a l'acció: activismes digitals [Presentació didàctica].

La Intersecció (2025). Narratives, marcs i valors. Cap a una comunicació transformadora [Presentació didàctica]. <https://lainterseccion.net/narrativas/>

Quiteria, Pura (2025). Construcció de narratives alternatives per a la ciutadania global. Formació per a formadores [Presentació didàctica]. <https://puraquiteria.com/>

